

Մի փոքրիկ պատմություն Ֆրանսիական երգի մասին Հայաստանում

Բրել – Բրասենս – Ֆերե: Ֆրանսիական երգի ամենահայտնի այս հեղինակ–երգահան–երգիչներին թերևս կարելի էր հայերեն լեզվով ներկայացնել դեռևս 60-70-ական թվականներին, երբ Հայաստանում ֆրանսիական երգ ոչ միայն ծանոթ էր հայ հասարակությանը, այլև նրա հոգևոր կյանքի մի զգալի մասն էր կազմում: Ռադիոյով ու հեռուստատեսությամբ կանոնավոր մատուցվում էր ֆրանսիական բանաստեղծական երգը, պարբերաբար հաղորդումներ էին լինում երգիչների մասին, ձեռքից ձեռք էին անցնում հատուկենտ ձայնապնակները, որոնք հրաշքի պես հայտնվում էին ոմանց մոտ: Այդ տարիներին չկար մի գրախանութ, որտեղ հնարավոր լիներ ֆրանսիական երգի ձայնապնակներ կամ երգիչների մասին որևէ գրականություն հայթայթել:

Կարելի էր հանդիպել մարդկանց, որոնք առանց ֆրանսերեն իմանալու անգիր գիտեին Ազնավուրի, Ադամոյի կամ Նինո Ֆերբի երգերը: Գիտեին Բեկոյի երգացանկը, իսկ Պիաֆի երգն ու կենսագրությունը նույնիսկ ամենայն մանրամասնությամբ: Ռեչիանի, Կրիստոֆ, Դասեն, Ֆերա, Հոլիդեյ, Լամա, Մուստակի, Կլեր... այս անունները նույնպես զարմանալիորեն ծանոթ էին շատերին: Ամսագրերում տպագրվում էին ֆրանսիական երգի մասին հոդվածներ, թարգմանություններ, և դա մի յուրահատուկ

փայլ էր տալիս այդ պարբերականներին ու Երևան քաղաքի երաժշտական մթնոլորտին:

Այն, որ այդ տարիներին Ազնավուրը Հայաստան էր եկել հյուրախաղերի, հասկանալի էր, բայց ուր Բրելն էր ելույթ ունեցել Հայաստանում՝ այսօր ինձ թե՛ անհավատալի է թվում, թե՛ շատ բնական: Բնական, քանի որ կար այն հանդիսատեսը, որը կարող էր ընկալել ու գնահատել Բրելին:

Երբ Աբրահամ Ալիբջանի թարգմանությամբ հայերենով լույս տեսավ Ազնավուրի երգերի ժողովածուն, կայծակնային արագությամբ սպառվեց: Շատերի տներում այն նաև գրապահարանի զարդ էր դարձել:

Սլավիկ Չիռյանի թարգմանությունների շնորհիվ Փակ Բրելը հայ ընթերցողին ներկայացավ իբրև բանաստեղծ. որպես երգահան ու կատարող նա արդեն բացառիկ հեղինակություն էր հայ երաժշտասերներից շատերի համար:

Բավական էր, որ հայ մտավորականներից մեկնումեկը հայտնվեր Փարիզում և ներկա լիներ մի երգչի համերգի, նրա տպավորությունները դառնում էին հոդված կամ հեռուստահաղորդման նյութ: Մեր անվանի արվեստարան դասախոսներից Լուիզա Սամվելյանը Փարիզում ներկա էր եղել Բրելի «Մարդը Լամանչից» ներկայացմանը: Վերադառնալով Երևան՝ նա

իր տպավորությունները կիսեց մեզ հետ մի դասախոսությամբ, որն այնքան տպավորիչ էր, որ քանիցս կրկնվեց բերնեբերան լեցուն դահլիճներում: Ներկայացման մեկնաբանությունները՝ համեմված մի քանի երգով, ներշնչող ոգևորություն էին առաջացնում Ֆրանսիական երգի երկրպագուների շրջանակներում:

Ես ինքս էլ, պարբերաբար, ոռոգիտ և հեռուստատեսային հաղորդումներ էի պատրաստում Ֆրանսիական երգի մասին. մի հաղորդաշար, բեռնածեփց միջև Մաքսիմ Լը Ֆորեստիե, որին սպասում էին և՛ ունկնդիրները, և՛ խմբագիրները: Անվերջ ինձնից նոր հաղորդումներ էին պահանջվում, և երգիչ-երգահաններին վերաբերող իմ ունեցած նյութերը արագ սպառվում էին: Լավ է, որ Մոսկվայի Ֆրանսիական դեսպանությունը օգնության էր հասնում նոր նյութեր հայթայթելու խնդրում:

Եվ վերջապես, լինելով Ֆրանսերեն լեզվի ուսուցող, իմ դասավանդման եղանակներից մեկն էր ֆրանսերեն լեզուն ու մշակույթը աշակերտներին և ուսանողներին հրամցնել երաժշտական բեմադրությունների և երգի միջոցով: Լեո Ֆերեի ու Ժան Ֆերայի երգերի շտրիիվ իմ ուսանողները գոց գիտեին Արագոնի, Վերլենի, Ռենյոյի, Բոդլերի ու Ապոլիների լավագույն բանաստեղծությունները: Նաև ձեռք էին բերում երաժշտական ճաշակ, ինչպես նաև ինքնաբերաբար հմտանում ֆրանսերեն լեզվի մեջ: Իսկ Ժո Դասենի դյուրամատչելի երգերի շտրիիվ նույնիսկ ծույլ աշակերտներն էին հրապուրվում Ֆրանսերենով:

...Ի՞նչ էին և ի՞նչ են այս երգիչները հատկապես ինձ համար: Դեռևս 60-ական թվականներից ես երգեր էի գրում իմ խոսքերով: Ստեղծագործելու ներշնչանքն ու բռնկումն, անշուշտ, ինքնաբերական էին, բայց արտահայտվելու կերպը ֆրանսիական «շանսոնիե»-ների ազդեցությունն էր կրում: Հայ մշակույթն ունի բանաստեղծական մեծագույն գագաթներ, ունի նաև իր ուրույն երաժշտական դեմքն ու որակը, սակայն այս երկուսի կատարյալ համադրում, այսպես կոչված ժամանակակից երգի ժանրի մեջ, չկար. կային, օրինակ, «Էստրադային» երգեր, որ կարող էին երաժշտական առումով հաջողված լինել, բայց տեքստի առումով՝ մեծ մասամբ ճապար: Կան մարդիկ, որոնց համար երգի մեջ կարևորը մեղեդին է. կան նաև մարդիկ, որոնք մտածում են, որ խոսքն է կարևոր, այն է իմաստ տալիս երգին: Ինձ համար երբը իմաստալից խոսքի, հուզող մեղեդու և մագնիսացնող երգեցողության դաշնությունն է. մի բան, որ ինքնություն ունի և դառնում է պատմություն:

Այդ տարիներին երևանում մի քանի հոգի էինք, որ նման ոճի կամ, այսպես կոչված, հեղինակային երգեր էինք սիրում և գրում: Հաճախ էինք հավաքվում և միմյանց ու մեր ընկերներին ներկայացնում մեր նոր գրած երգերը: Դրանք հիմնականում տնային պայմաններում էին լավում, քննարկվում, երբեմն էլ մեկի կողմից ձայնագրվում և այդպես դուրս գալիս չորս պատերից այն կողմ: Իմ երգերից բացի ես կատարում էի նաև Բրելի ու Բրասենսի երգերը՝ իմ

թարգմանությամբ: Այս երգահանների բնագրով արդեն ծանոթ գործերը թարգմանաբար միևնույն հետաքրքրություն էին առաջացնում իրենց իմաստային բազմազանությամբ, բանաստեղծական կշռությամբ: Բրելի, Ազնավուրի երգերի հայերեն կատարումները շուտով դարձան պահանջարկ, մեր հավաքությունների վայելքի գազաթնակետը: Փաստորեն, այս երգապակում ամփոփված երգերից մի քանիսն արդեն այն տարիներին էի թարգմանել, և իմ երգացանկի մաս էին կազմում. նրանց կողքին, անշուշտ, կային այլ անուններ և շատ ուրիշ երգեր...

Ինչպես արդեն վերևում հիշատակել եմ, հայերեն թարգմանված կային Ազնավուրի, Բրելի և այլոց որոշ երգեր: Բայց թարգմանել այնպես, որ երգեցիկ լինեն՝ սա՛ է եղել իմ մտեցումը: Տարիների ընթացքում, երգելով, միշտ հղկել եմ հայերեն տարբերակները, ջանացել, որ հայահունչ լինեն, պահպանեն հայերենի շեշտերը, շարադասությունը, չափը՝ մնալով հարագատ բնագրին: Յանկալի արդյունքի հասել եմ միայն երկար մշակելուց հետո, կնոջս՝ Անահիտի հետ անվերջ սրբագրելով, երգելով, կրկին ու կրկին հղկելով...

Ահավասիկ, ավելի քան 30 տարի ուշացումով, այստեղ հայերեն ներկայացնում եմ նրանց՝ Բրել – Բրասենս – Ֆերե: Անտարակոյս,

երեքն էլ ունեն իրենց անկրկնելի ոճը և ուրույն տեղը համաշխարհային այն երգի մեջ, որը կոչվում է «Շանսոն»:

Կարծում եմ, որ այսօր, երբ Հայաստանում ֆրանսիական երգը կորցրել է իր «հողը», և նոր սերունդը լավ չի ճանաչում այս տաղանդավոր երգահան–երգիչներին՝ Բրելին, Բրասենսին, Ֆերեին, Տրենեին կամ Պիաֆին (Ազնավուրը բացառություն է), առավել ևս՝ նրանց արժանի հետևորդներին՝ Ժյուլիեն Կլեր, Մուշոն, Գոլդման, Կարբել ..., էլ չենք խոսում ավելի նորագույն անունների մասին՝ Ջագի, Դլերմ կամ Բենարար ... Երբ ընդհանրապես ասելիք ունեցող երգը հազվադեպ է հնչում ռադիոյով կամ հեռուստացույցով, իսկ անչափանիշ երգերը գրավում են ասպարեզը (ի նկատի չունեն «ոտրիզ» երգի արհավիրքները) – այս երգապակը կօգնի վերապրեցնելու բանաստեղծական երգը, և հայ ունկնդիրը, որն այս հեղինակներին լսել է միայն ֆրանսերենով, առիթ կունենա բացահայտելու նրանց անկրկնելի արվեստը, որ ներշնչման աղբյուր է եղել բազմաթիվ մշակույթների համար և դեռ շարունակում է լինել:

***Պերճ Թյուրաբյան
Նյու Յորք, 2018***

Petite histoire de la chanson française en Arménie

L'édition de ce CD qui comprend l'œuvre des grands de la chanson française - Brassens, Brel, Ferré - traduite et chantée en arménien, aurait pu voir le jour dans les années 60-70. C'était une époque où, en Arménie, la chanson française faisait partie intégrante de la vie des gens et avait une place incontournable dans la culture musicale d'Érévan. Elle était quotidiennement diffusée par les médias : très souvent la télévision arménienne consacrait des émissions à ces chanteurs de même que la radio passait régulièrement de la chanson poétique française. Les quelques disques ou bandes magnétiques qu'on trouvait par miracle chez des particuliers circulaient de main en main, se multipliaient et devenaient une richesse précieuse pour les admirateurs de la chanson. (Signalons que pendant les années soviétiques il n'y avait nul endroit où il était possible de se procurer quoique ce soit concernant la chanson française).

Il n'était pas rare de rencontrer des gens qui, sans connaître un mot de français, savaient par cœur les chansons d'Aznavour, d'Adamo ou de Nino Ferrer, connaissaient parfaitement les chansons de Bécacud ou étaient experts dans tout ce qui avait trait aux chansons ou à la biographie de Piaf. Les noms de Trenet, de Reggiani, de Gainsbourg, de Christophe, de Ferrat, d'Hallyday, de Lama, de Moustaki, de Clerc ... étaient bien connus et appréciés du public. Souvent dans les revues

littéraires on trouvait des pages entières consacrées à la chanson française, des interviews d'auteurs renommés, et même les traductions arméniennes de leurs chansons. Ces revues apportaient à l'esprit musical de la ville une atmosphère particulière et elles-mêmes jouissaient d'une grande popularité.

Qu'Aznavour soit venu à cette époque en tournée en Arménie était tout à fait normal : il visitait sa patrie. Mais que Brel se soit produit sur la scène de la Philharmonie me paraissait tout à la fois inconcevable et naturel : il y avait en effet un public qui pouvait comprendre et apprécier le phénomène Brel.

Quand Abraham Alikian a traduit et fait paraître un recueil des chansons d'Aznavour, tous les exemplaires ont très vite été épuisés. Et dans toutes les maisons ce livre était exhibé sur une étagère de la bibliothèque familiale comme un bibelot fétiche. Brel, qui se distinguait déjà pour le public arménien comme compositeur et interprète, grâce aux traductions de ses chansons par Slavik Chiloyan, a apporté au milieu littéraire toute sa valeur poétique.

Il suffisait qu'un homme de lettres, de visite à Paris - rare privilège - fût présent au concert d'un de ces chanteurs célèbres pour qu'en rentrant ses impressions donnent lieu à un article ou à une émission télévisée. L'un des professeurs éminents du Conservatoire d'Érévan, Louisa Samvélian,

avait assisté aux représentations de L'homme de la Manche de Brel. En revenant, elle avait partagé ses impressions avec un groupe d'étudiants.

L'effet fut tel que le cours a dû être répété plusieurs fois dans des salles comblées. Ainsi, rien que les commentaires d'une représentation et quelques extraits musicaux étaient-ils suffisants pour déclencher l'enthousiasme d'un public fervent de chanson française.

J'écrivais moi-même régulièrement des synopsis sur la chanson française pour la radio et la télévision. La série « de Béranger à Maxime Le Forestier » avait eu un grand succès parmi les éditeurs et dans le public. Mais comme la liste des auteurs-compositeurs était restreinte et le matériel, hélas, presque introuvable, je dépendais beaucoup de la générosité de l'Ambassade de France pour poursuivre mon travail.

Dans mes cours de langue et de littérature française – que ce soit au lycée ou à l'Université d'Erevan – je me servais beaucoup de la chanson comme support pour transmettre à mes étudiants la civilisation française. Grâce à Léo Ferré et à Jean Ferrat ils connaissaient un bon nombre de poèmes d'Aragon, de Verlaine, de Rimbaud, de Baudelaire et d'Apollinaire. Ils se cultivaient en matière de poésie et de musique et ils maîtrisaient la langue sans passer par l'apprentissage fastidieux des règles de grammaire. Avec les chansons de Dassin et de Duteil, même les élèves qui n'avaient aucun goût pour les langues, prenaient du plaisir

grâce aux chansons et apprenaient malgré eux le français.

Qui étaient pour moi Brassens, Brel, Ferré? Depuis les années 60 j'écrivais des chansons. Si l'inspiration des textes comme de la musique m'étaient personnelle, la manière de les extérioriser, de leur donner une forme, était influencée par la chanson française. La civilisation arménienne a sans doute ses grandeurs en poésie et ses mérites en musique, mais le mariage des deux faisait défaut. Il y avait certes des chansons de variété remarquables, mais ce n'était que des réussites musicales. Et si bien des gens estiment que seule la musique est importante (c'est d'ailleurs l'opinion du plus grand nombre), d'autres pensent que les paroles sont primordiales et qu'elles donnent sa vraie valeur à la chanson. Mais évidemment, si on veut marquer l'histoire, l'idéal est l'alliance de paroles poétiques, d'une musique envoûtante et d'une interprétation exceptionnelle... Les chanteurs qui figurent dans ce CD sont indubitablement les créateurs d'œuvres qui auront laissé une trace dans l'histoire. Bien sûr ils ne sont pas les seuls et la liste est longue. Mais ceux-ci possèdent une originalité inégalable ainsi qu'une stature incontournable tant dans la chanson française que sur le plan universel.

Dans les années 60-70, à Erévan, nous n'étions que quelques-uns – pas plus que trois ! - à créer des chansons dans ce style d'auteurs-compositeurs. Nous nous réunissions de temps en temps entre amis pour présenter nos nouvelles créations. C'était la

seule manière de faire connaître nos chansons. Les autres moyens de diffusion n'existaient pour ainsi dire pas. Souvent, après avoir chanté mes propres chansons, j'enchaînais avec mes traductions de Brel, de Brassens ou d'autres auteurs-compositeurs. Grâce à leur traduction en arménien, ces chansons souvent bien connues révélaient de nouvelles valeurs à mes amis intellectuels. Les thèmes abordés, les nouveaux horizons qu'elles ouvraient, leur valeur poétique, tout cela devenait l'apothéose de la soirée... et laissait dans l'ombre mes propres chansons. D'ailleurs, la moitié des chansons qui sont incluses dans ce CD figuraient déjà dans mon répertoire.

Comme je le disais, il y a eu plusieurs traductions d'Aznavour, de Brel et de Brassens. Avec tout mon respect pour ces belles traductions, ma tâche était de traduire ces chansons de manière qu'elles puissent être chantées. C'est donc une toute autre approche, un genre très différent de traduction. Toute chanson qui m'a captivé et que j'ai voulu traduire a connu un long parcours avant d'atteindre son vrai résultat. Ça n'a jamais été un travail solitaire. C'est avec ma femme, Anahit, que nous les avons inlassablement ciselées, peaufinées, afin qu'elles soient chantables. Aussi, très souvent, il nous a fallu faire des adaptations plutôt que des traductions fidèles. Je laisse à l'auditeur le soin de les apprécier à leur juste valeur.

Je crois qu'aujourd'hui la production de ce CD, avec un retard de 30 années, est encore plus impérative que jamais. En effet, la chanson française

ne se porte plus très bien en Arménie : elle a perdu du terrain et la nouvelle génération ignore le plus souvent les noms de Brassens ou de Ferré - Aznavour fait exception - ces artisans de génie qui ont su admirablement écrire, composer et interpréter leurs œuvres. Ils ne connaissent pas non plus les noms de la génération des auteurs-compositeurs-interprètes qui ont été leurs dignes successeurs : Souchon, Goldman, Cabrel, Jonas ... et a fortiori les noms des plus contemporains qui en sont les justes héritiers : Zazie, Delerme, Bénabar ... Aujourd'hui en Arménie le nombre des auteurs-compositeurs-interprètes a décuplé ; ils ne connaissent pas comme nous le connaissons le problème de l'accès aux médias. Ils produisent leurs CDs, ils se produisent dans des salles de concert, et la radio et la télévision diffusent leurs chansons sans obstacle. Mais hélas, ils manquent d'originalité, ils n'apportent rien de nouveau à la chanson arménienne, ni dans le langage ni dans la musique. Les raisons sont multiples et je ne veux pas les égrener dans ces lignes. Mais l'évidence est qu'ils n'ont pas de critères, voire de repères. Je ne dis pas qu'il faut que la chanson française devienne une référence pour les auteurs-compositeurs arméniens. Mais au moins pourrait-elle servir de registre de qualité, de critère pour la chanson poétique arménienne comme elle l'est ailleurs pour toutes les cultures, d'hier et d'aujourd'hui.

***Berge Turabian
New York, 2018***

Jacques Brel (1929–1978)

Chanteur belge, parolier et compositeur, il se rendit célèbre pour la qualité de ses textes, poétiques, passionnés ou satiriques. Rarement un chanteur aura exprimé ses rages et ses passions avec autant de sincérité et de gravité que Jacques Brel. En 1967, il décide d'abandonner la chanson. Il fut également un grand acteur. Sa dernière apparition sur scène fut en 1968 dans le merveilleux *L'Homme de la Mancha*. Une carrière courte mais fulgurante. Une mort précoce et tragique. Jacques Brel a marqué l'univers du spectacle en France plus que tout autre.

Ժակ Բրել (1929–1978)

Ազգությամբ բելգիացի երգիչ, բանաստեղծ ու երգահան Բրելը ֆրանսիական երգարվեստում հայտնություն է եղել իր զգացմունքային, կրքոտ ու դառը-հեզնական երգերով: Ոչ ոք նրա պես չի կարողացել բեմում արտահայտել իր ցասումն ու հույզերը՝ նույն անկեղծությամբ ու ուժգնությամբ: 1967 թ. նա հեռանում է երգարվեստից: Երգի մեծ վարպետ, Բրելը եղել է նաև առաջնակարգ դերասան: Իր վերջին բեմական ելույթը «Մարդը Լամանչից» (1968) երաժշտական ներկայացման մեջ էր, որը համաշխարհային համրավ վայելեց: Բրելը անժամանակ հեռացավ կյանքից, սակայն իր կարճատև, բայց շոնդալից ստեղծագործական կարիերայով դարձավ ֆրանսիական երգի ամենաազդեցիկ դեմքերից մեկը:

NE ME QUITTE PAS

Ne me quitte pas
Il faut oublier
Tout peut s'oublier
Qui s'enfuit déjà
Oublier le temps
Des malentendus
Et le temps perdu
A savoir comment
Oublier ces heures
Qui tuaient parfois
A coups de pourquoi
Le cœur du bonheur
Ne me quitte pas ...

Moi je t'offrirai
Des perles de pluie
Venues de pays
Où il ne pleut pas
Je creuserai la terre
Jusqu'après ma mort
Pour couvrir ton corps
D'or et de lumière
Je ferai un domaine
Où l'amour sera roi
Où l'amour sera loi
Où tu seras reine
Ne me quitte pas ...

Ne me quitte pas
Je t'inventerai
Des mots insensés
Que tu comprendras
Je te parlerai
De ces amants là
Qui ont vu deux fois
Leurs cœurs s'embraser
Je te raconterai
L'histoire de ce roi
Mort de n'avoir pas
Pu te rencontrer
Ne me quitte pas ...

On a vu souvent
Rejaillir le feu
D'un ancien volcan
Qu'on croyait trop vieux
Il est paraît-il
Des terres brûlées
Donnant plus de blé
Qu'un meilleur avril
Et quand vient le soir
Pour qu'un ciel flamboie
Le rouge et le noir
Ne s'épousent-ils pas
Ne me quitte pas ...

Ne me quitte pas
Je ne vais plus pleurer
Je ne vais plus parler
Je me cacherais là
A te regarder
Danser et sourire
Et à t'écouter
Chanter et puis rire
Laisse-moi devenir
L'ombre de ton ombre
L'ombre de ta main
L'ombre de ton chien
Ne me quitte pas ...

ԴՈՒ ԻՆՁ ՄԻ ԼՔԻՐ

Դու ինձ մի լքիր
Պետք է մոռանալ
Հեշտ է մոռանալ
Ժամանակն անցյալ
Մոռանալ բոլոր
Պահերը տխուր
Կասկածները գուր
Որ հագարավոր
Բույթ ինչո՞ւների
Զարկով մշտապես
Մպանում էին մեզ
Մեր սերը բարի
Դու ինձ մի լքիր...

Քեզ մարգարիտներ
Կտամ անձրևից
Բերված այն երկրից
Ուր չկան անձրևներ
Հողը կփորեն
Անվերջ դարերով
Որ լույս ու ոսկով
Մարմինդ ծածկեն
Կհիմնեն մի գահ
Ուր սերը լինի
Օրենք ու արքա
Իսկ դու թագուհի
Դու ինձ մի լքիր...

Դու ինձ մի լքիր
Քեզ համար իմ սեր
Կստեղծեն բառեր
Խոսքեր եզակի
Կպատմեն լքված
Զույգերի մասին
Որոնց սիրուն հանգած
Վառվել է կրկին
Կպատմեն ինչպես
Բազում արքաներ
Մահացան անսեր
Զգտնելով քեզ
Դու ինձ մի լքիր...

Պատահել է որ
Հրաբուխը հին
Որ նիրհում էր խոր
Ժայթթել է կրկին
Եվ կան անկասկած
Այրված հողեր
Նույնքան պտղաբեր
Ինչ հողը հերկված
Իսկ վերջալույսի
Երկինքը բորբոք
Մտվերի ու լույսի
Պսակ չէ՞ արդյոք
Դու ինձ մի լքիր...

Դու ինձ մի լքիր
Ես էլ չեմ խոսի
Էլ չեմ արտասվի
Կսերտեն անգիր
Պարերդ թեթև
Երգերդ անուշ
Ժպիտղ ընքուշ
Ծիծաղդ նաև
Թույլ տուր ինձ դառնամ
Մտվերը ստվերիդ
Մտվերը ձեռքիդ
Մտվերը քո շան
Բայց ինձ մի լքիր...

LE DERNIER REPAS

A mon dernier repas
Je veux voir mes frères
Et mes chiens et mes chats
Et le bord de la mer
A mon dernier repas
Je veux voir mes voisins
Et puis quelques Chinois
En guise de cousins
Et je veux qu'on y boive
En plus du vin de messe
De ce vin si joli
Qu'on buvait en Arbois
Je veux qu'on y dévore
Après quelques soutanes
Une poule faisane
Venue du Périgord
Puis je veux qu'on m'emmène
En haut de ma colline
Voir les arbres dormir
En refermant leurs bras
Et puis je veux encore
Lancer des pierres au ciel
En criant Dieu est mort
Une dernière fois

A mon dernier repas
Je veux voir mon âne
Mes poules et mes oies
Mes vaches et mes femmes
A mon dernier repas
Je veux voir ces drôlesses
Dont je fus maître et roi
Ou qui furent mes maîtresses
Quand j'aurai dans la panse
De quoi noyer la terre
Je briserai mon verre
Pour faire le silence
Et chanterai à tue-tête
A la mort qui s'avance
Les paillardes romances
Qui font peur aux nonnettes
Puis je veux qu'on m'emmène
En haut de ma colline
Voir le soir qui chemine
Lentement vers la plaine
Et là debout encore
J'insulterai les bourgeois
Sans crainte et sans remords
Une dernière fois

Après mon dernier repas
Je veux que l'on s'en aille
Qu'on finisse ripaille
Ailleurs que sous mon toit
Après mon dernier repas
Je veux que l'on m'installe
Assis seul comme un roi
Accueillant ses vestales
Dans ma pipe je brûlerai
Mes souvenirs d'enfance
Mes rêves inachevés
Mes restes d'espérance
Et je ne garderai
Pour habiller mon âme
Que l'idée d'un rosier
Et qu'un prénom de femme
Puis je regarderai
Le haut de ma colline
Qui danse qui se devine
Qui finit par sombrer
Et dans l'odeur des fleurs
Qui bientôt s'éteindra
Je sais que j'aurai peur
Une dernière fois

ՀՈԳԵՀԱՅԸ

Թող իմ հոգեհացին
Տոհմս ներկա լինի
Իմ կատուն շունն ու ձին
Ու ծովն իմ հայրենի
Թող իմ հոգեհացին
Հարևաններս գան
Մի քանի չինացի
Իրրև ինձ ազգական
Կուգեմ խմեն առատ
Բացի գինուց օրհնած
Գինին այն անարատ
Արբուայից բերված
Կուգեմ երբ հեռանան
Տերտեր ու սարկավազ
Խժոճն պերիգորյան
Համեղ փափան ու սազ
Հետո թող իմ բլրի
Գագաթը ինձ տանեն
Նայեմ իմ ծառերին
Խոնարհի ու տխրադեմ
Ու կուգեմ ես նաև
Գոռայ Աստված չկա
Երկինքը քարկոծել
Վերջին վերջին անգամ

Թող իմ հոգեհացին
Գան կով ու ավանակ
Իմ հավերն ու իմ ձին
Եվ իմ բոլոր կանայք
Հոգեհացիս թող գան
Կանայք այդ տարփասեր
Որ հարճերս եղան
Իսկ ես արքա ու տեր
Ու երբ ես կպարպեմ
Վերջին կաթիլ գինին
Գավաթս կջարդեմ
Որ լռություն լինի
Ու ողջ ձայնով կերգեմ
Ռոմանաներ անպատկառ
Կանգնած իմ մահի դեմ
Կերգեմ նրա համար
Հետո թող իմ բլրի
Գագաթը ինձ տանեն
Որ հեռվում խավարի
Լուռ ճախրանքը տեսնեմ
Ու կուգեմ ես նաև
Հոգով արիակամ
Բույթ քաղքենուն ձաղկել
Վերջին վերջին անգամ

Հոգեհացից հետո
Կուգեմ որ հեռանան
Եվ այլ հարկի ներքո
Խնջույքը վերջանա
Հոգեհացից հետո
Ինչպես մի թագավոր
Ես կընդունեմ հերթով
Իմ կույսերին բոլոր
Ու ծխամորճիս մեջ
Կայրեմ հուշերս հին
Երագներս անշեջ
Եվ իմ հույսերը սին
Կթողնեմ իմ հոգուն
Փոխարեն հագուստի
Մի կանացի անուն
Ու սովերը մի վարդի
Հետո թող ինձ տանեն
Գագաթը իմ բլրի
Որ մթնում մեղմորեն
Պարելով կմարի
Ու միայն երբ ծաղկի
Բուրմունքը էլ չզգամ
Հոգիս կսահմուկի
Վերջին վերջին անգամ

LA CHANSON DE VIEUX AMANTS

Bien sûr, nous eûmes des orages
Vingt ans d'amour, c'est l'amour fol
Mille fois tu pris ton bagage
Mille fois je pris mon envol
Et chaque meuble se souvient
Dans cette chambre sans berceau
Des éclats des vieilles tempêtes
Plus rien ne ressemblait à rien
Tu avais perdu le goût de l'eau
Et moi celui de la conquête

Mais mon amour
Mon doux mon tendre mon merveilleux amour
De l'aube claire jusqu'à la fin du jour
Je t'aime encore tu sais je t'aime

Moi, je sais tous tes sortilèges
Tu sais tous mes envoûtements
Tu m'as gardé de pièges en pièges
Je t'ai perdue de temps en temps
Bien sûr tu pris quelques amants
Il fallait bien passer le temps
Il faut bien que le corps exulte
Finalement finalement
Il nous fallut bien du talent
Pour être vieux sans être adultes

Oh, mon amour
Mon doux mon tendre mon merveilleux amour
De l'aube claire jusqu'à la fin du jour
Je t'aime encore, tu sais, je t'aime

Et plus le temps nous fait cortège
Et plus le temps nous fait tourment
Mais n'est-ce pas le pire piège
Que vivre en paix pour des amants
Bien sûr tu pleures un peu moins tôt
Je me déchire un peu plus tard
Nous protégeons moins nos mystères
On laisse moins faire le hasard
On se méfie du fil de l'eau
Mais c'est toujours la tendre guerre

Oh, mon amour...
Mon doux mon tendre mon merveilleux amour
De l'aube claire jusqu'à la fin du jour
Je t'aime encore tu sais je t'aime

ԾԵՐ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐԻ ԵՐԳԸ

Ինչ խոսք բազում փոթորիկներ է
Տեսել մեր սերը հին ու խենթ
Մերթ դու ես կապել ճամպուկներդ
Մերթ ես եմ հեռացել անհետ
Եվ ամեն իր հիշում է դեռ
Անօրորոց այս սենյակի
Հին հողմերի որոտումները
Երբ ոչ մի բան էլ նույնը չէր
Կորցրել էիր համը կյանքի
Իսկ ես սիրո հաղթանակները

Բայց իմ սեր
Իմ լավ քնքուշ դու հիասքանչ իմ սեր
Լուսաբացից մինչև խորունկ գիշեր
Սիրում եմ քեզ գիտես սիրում եմ դեռ

Գիտեմ բոլոր կախարդանքներդ
Գիտես խաղերն իմ մեկ առ մեկ
Շատ ես զգել ինձ ծուղակներդ
Կորցրել եմ քեզ ես մերթընդմերթ
Ինչ խոսք եղել են ուրիշներ
Ում տրվել ես կրքի սիրոյն
Լցնելով թո պարապ ժամերը
Բայց մի՞թե մեր տաղանդը չէր
Որ ծերացանք մնալով նույն
Անչափահաս սիրահարները

Օ՛, իմ սեր
Իմ լավ քնքուշ դու հիասքանչ իմ սեր
Լուսաբացից մինչև խորունկ գիշեր
Սիրում եմ քեզ գիտես սիրում եմ դեռ

Որքան հոսում է ժամանակը
Այնքան բերում նոր հոգ ու վիշտ
Բայց ամենավատթաթ ծուղակը
Միավար կյանքը չէ՞ արդյոք
Ինչ խոսք քիչ ես լալիս հիմա
Ինչ խոսք ուշ-ուշ եմ բռնկվում
Մեզ չի շեղում բախտի անիվը
Մեր մեջ արդեն գաղտնիք չկա
Կյանքի հոսքին ենք հանձնվում
Մեր մեջ բայց միշտ մի քաղցր կոիվ է

Օ՛, իմ սեր
Իմ լավ քնքուշ դու հիասքանչ իմ սեր
Լուսաբացից մինչև խորունկ գիշեր
Սիրում եմ քեզ գիտես սիրում եմ դեռ

LES VIEUX

Les vieux ne parlent plus ou alors seulement parfois du bout des yeux
Même riches ils sont pauvres, ils n'ont plus d'illusions et n'ont qu'un cœur pour deux
Chez eux ça sent le thym, le propre, la lavande et le verbe d'antan
Que l'on vive à Paris on vit tous en province quand on vit trop longtemps
Est-ce d'avoir trop ri que leur voix se lézarde quand ils parlent d'hier
Et d'avoir trop pleuré que des larmes encore leur perlent aux paupières
Et s'ils tremblent un peu est-ce de voir vieillir la pendule d'argent
Qui ronronne au salon, qui dit oui qui dit non, qui dit : je vous attends

Les vieux ne rêvent plus, leurs livres s'ensommeillent, leurs pianos sont fermés
Le petit chat est mort, le muscat du dimanche ne les fait plus chanter
Les vieux ne bougent plus leurs gestes ont trop de rides leur monde est trop petit
Du lit à la fenêtre, puis du lit au fauteuil et puis du lit au lit
Et s'ils sortent encore bras dessus bras dessous tout habillés de raide
C'est pour suivre au soleil l'enterrement d'un plus vieux, l'enterrement d'une plus laide
Et le temps d'un sanglot, oublier toute une heure la pendule d'argent
Qui ronronne au salon, qui dit oui qui dit non, et puis qui les attend

Les vieux ne meurent pas, ils s'endorment un jour et dorment trop longtemps
Ils se tiennent par la main, ils ont peur de se perdre et se perdent pourtant
Et l'autre reste là, le meilleur ou le pire, le doux ou le sévère
Cela n'importe pas, celui des deux qui reste se retrouve en enfer
Vous le verrez peut-être, vous le verrez parfois en pluie et en chagrin
Traverser le présent en s'excusant déjà de n'être pas plus loin
Et fuir devant vous une dernière fois la pendule d'argent
Qui ronronne au salon, qui dit oui qui dit non, qui leur dit : je t'attends
Qui ronronne au salon, qui dit oui qui dit non et puis qui nous attend

ԾԵՐԵՐԸ

Ծերերը չեն խոսում կամ խոսում են սակավ այն էլ աջքի պոչով
Հարուստ են թե աղքատ ունեն լոկ պատրանքներ և մի սիրտ երկուսով
Նրանց տունը ծոթոթին երիցուկ է բուրում և փոշոտ բառ ու բան
Եվ Փարիզը անգամ մի գավառ է թվում երբ որ ծեր են այդքան
Նրանց ձայնը կերկեր արձագանքն է գուցե մի անցած ծիծաղի
Կոպերի տակ նրանց ծվարել են գուցե արցունքները աղի
Եվ սոսկում են նրանք ժամացույցից պատի որ անգամ երազում
Մոռում է ու ասում մերթ այո ու մերթ ոչ մերթ ձեզ եմ սպասում

Ծերերը չեն երգում դաշնամուրն է լռում ու գրքերն են քնած
Մեռել է տան կատուն ու գինին տոնական չի ջերմացնում նրանց
Ծերերը չեն շարժվում իրենց կնճռոտ քայլքով իրենց նեղ աշխարհում
Անկողնուց պատուհան անկողնուց բազկայթոռ ճամփան են լոկ կտրում
Եվ եթե պատահի որ դուրս գան թևանցուկ գնալու ինչ-որ տեղ
Կգնան թաղելու մեկին որն իրենցից թե ծեր էր թե տգեղ
Մոռանալով մի պահ ժամացույցը պատի որ անգամ երազում
Մոռում է ու ասում մերթ այո ու մերթ ոչ մերթ նրանց է սպասում

Ծերերը չեն մեռնում մի օր քուն են մտնում և քնում շատ երկար
Իրարու ձեռք բռնած վախենում են կորչել բայց կորցնում են իրար
Եվ մեկը հեռանում լքում է երկրորդին որ չար էր կամ բարի
Բայց ինչ փույթ չէ որ նա ով կմնա այստեղ դժոխքում միշտ կապրի
Դուք կտեսնեք մեկին դուք կտեսնեք մյուսին որ շփոթ ու անտեր
Անցնում է ներկայով ու ներում է հայցում որ ինքն ապրում է դեռ
Եվ փախել է կրկին ժամացույցից պատի որ անգամ երազում
Մոռում է ու ասում մերթ այո ու մերթ ոչ և նրան է սպասում
Մոռում է ու ասում մերթ այո ու մերթ ոչ և մեզ է սպասում

LA FANETTE

Nous étions deux amis et Fanette m'aimait
La plage était déserte et dormait sous juillet
Si elles s'en souviennent les vagues vous diront
Combien pour la Fanette j'ai chanté de chansons

Faut dire
Faut dire qu'elle était belle
Comme une perle d'eau
Faut dire qu'elle était belle
Et je ne suis pas beau
Faut dire
Faut dire qu'elle était brune
Tant la dune était blonde
Et tenant l'autre et l'une
Moi je tenais le monde
Faut dire
Faut dire que j'étais fou
De croire à tout cela
Je le croyais à nous
Je la croyais à moi
Faut dire
Qu'on ne nous apprend pas
A se méfier de tout

Nous étions deux amis et Fanette m'aimait
La plage était déserte et mentait sous juillet
Si elles s'en souviennent les vagues vous diront
Comment pour la Fanette s'arrêta la chanson

Faut dire
Faut dire qu'en sortant
D'une vague mourante
Je les vis s'en allant
Comme amant et amante
Faut dire
Faut dire qu'ils ont ri
Quand ils m'ont vu pleurer
Faut dire qu'ils ont chanté
Quand je les ai maudits
Faut dire
Que c'est bien ce jour-là
Qu'ils ont nagé si loin
Qu'ils ont nagé si bien
Qu'on ne les revit pas
Faut dire
Qu'on ne nous apprend pas
Mais parlons d'autre chose

Nous étions deux amis et Fanette l'aimait
La place est déserte et pleure sous juillet
Et le soir quelquefois
Quand les vagues s'arrêtent
J'entends comme une voix
J'entends... c'est la Fanette

ՖԱՆԵԹԸ

Երկու ընկեր էինք ֆանեթն ինձ էր սիրում
Ծովը նիրհում էր իր ամայի ավերում
Թե ալիքներն հիշեն ձեզ կպատմեն երկար
Ինչքան երգ եմ երգել ես ֆանեթի համար

Ասեմ
Ասեմ չքնաղ էր նա
Ինչպես ծովաբյուրեղ
Ասեմ չքնաղ էր նա
Իսկ ես գուցե տգեղ
Ասեմ
Որ նա թուխ էր այնքան
Ավագին ոսկեգույն
Երբ գրկում էի նրան
Աշխարհն էր իմ գրկում
Ասեմ
Ես խենթ էի այնքան
Հավատալով նրանց
Հավատալով նրան
Հավատալով մարդկանց
Ասեմ
Մենք չգիտենք շատ բան
Գիտենք... երբ ուշ է միայն

Երկու ընկեր էինք ֆանեթն ինձ էր սիրում
Ծովը արթուն էր իր ամայի ավերում
Թե ալիքներն հիշեն ձեզ կպատմեն երկար
Ինչու երգս լռեց ֆանեթի համար

Ասեմ
Ասեմ տեսա նրանց
Մենակ ծովեզերքին
Հետո իրար գրկած
Հեռացան ձեռք-ձեռքի
Ասեմ
Որ նրանք ինդացին
Երբ ես արտասվեցի
Նրանք ինձ ծաղրեցին
Երբ նրանց անիծեցի
Ասեմ
Որ նրանք երկուսով
Լողացին շատ երկար
Լողացին ծովերով
Էլ չտեսանք իրար
Ասեմ
Մենք չգիտենք շատ բան
Արդեն ուշ է սակայն

Երկու ընկեր էինք ֆանեթն ինձ չի սիրում
Ծովը լալիս է իր ամայի ավերում
Եվ երբ երեկոյան ալիքներն են քնում
Ես լսում եմ մի ձայն...
Դա ֆանեթն է երգում

QUAND ON N'A QUE L'AMOUR

Quand on n'a que l'amour
A s'offrir en partage
Au jour du grand voyage
Qu'est notre grand amour

Quand on n'a que l'amour
Mon amour toi et moi
Pour qu'éclatent de joie
Chaque heure et chaque jour

Quand on n'a que l'amour
Pour vivre nos promesses
Sans nulle autre richesse
Que d'y croire toujours

Quand on n'a que l'amour
Pour meubler de merveilles
Et couvrir de soleil
La laideur des faubourgs

Quand on n'a que l'amour
Pour unique raison
Pour unique chanson
Et unique secours

Quand on n'a que l'amour
Pour habiller matin

Pauvres et malandrins
De manteaux de velours

Quand on n'a que l'amour
A offrir en prière
Pour les maux de la terre
En simple troubadour

Quand on n'a que l'amour
A offrir à ceux-là
Dont l'unique combat
Est de chercher le jour

Quand on n'a que l'amour
Pour tracer un chemin
Et forcer le destin
A chaque carrefour

Quand on n'a que l'amour
Pour parler aux canons
Et rien qu'une chanson
Pour convaincre un tambour

Alors sans avoir rien
Que la force d'aimer
Nous aurons dans nos mains
Amis, le monde entier

ԵՐԲ ՈՒՆԵՆՔ ՄԻԱՅՆ ՍԵՐ

Երբ ունենք միայն սեր
Որ կիսենք միասին
Այն մեծ ճանապարհին
Որը հենց սերն է մեր

Երբ ունենք միայն սեր
Որ խինդով շողշողան
Ամեն ժամ ու վայրկյան
Մեզ համար օ իմ սեր

Երբ ունենք միայն սեր
Իբրև միակ խոստում
Միակ հարստություն
Եվ հավատ աներեր

Երբ ունենք միայն սեր
Որ պատենք հրաշքով
Որ ծածկենք արևով
Ասհրապույր թաղեր

Երբ ունենք միայն սեր
Որպես միակ թիկունք
Եվ միակ իրավունք
Միակ երգ միակ դեր

Երբ ունենք միայն սեր
Որ տեսնենք խեղճ մարդկանց

Վաղորդյան լույս հագած
Ու թավշե թիկնոցներ

Երբ ունենք միայն սեր
Որ երգենք աշխարհին
Ցավերով լի երկրին
Ինչպես տրուբադուրներ

Երբ ունենք միայն սեր
Որ նվիրենք մարդկանց
Որոնց միտքը անսանձ
Սավառնում է միշտ վեր

Երբ ունենք միայն սեր
Որ ընտրենք մեր ուղին
Ու մեր ճակատագրին
Մենք իշխենք իբրև տեր

Երբ ունենք միայն սեր
Որ խոսենք զենքի հետ
Եվ ամեն կովի երթ
Դառնա տոն երգ ու սեր

Այնժամ միայն սիրով
Լոկ սիրո գործությամբ
Կգրկենք թևերով
Աշխարհն ամբողջությամբ

AMSTERDAM

Dans le port d'Amsterdam
Y a des marins qui chantent
Les rêves qui les hantent
Au large d'Amsterdam
Dans le port d'Amsterdam
Y a des marins qui dorment
Comme des oriflammes
Le long des berges mornes
Dans le port d'Amsterdam
Y a des marins qui meurent
Pleins de bière et de drames
Aux premières lueurs
Mais dans le port d'Amsterdam
Y a des marins qui naissent
Dans la chaleur épaisse
Des langueurs océanes

Dans le port d'Amsterdam
Y a des marins qui mangent
Sur des nappes trop blanches
Des poissons ruisselants
Ils vous montrent des dents
A croquer la fortune
A décroisser la lune
A bouffer des haubans

Et ça sent la morue
Jusque dans le cœur des frites
Que leurs grosses mains invitent
A revenir en plus
Puis se lèvent en riant
Dans un bruit de tempête
Referment leur braguette
Et sortent en rotant

Dans le port d'Amsterdam
Y a des marins qui dansent
En se frottant la panse
Sur la panse des femmes
Et ils tournent et ils dansent
Comme des soleils crachés
Dans le son déchiré
D'un accordéon rance
Ils se tordent le cou
Pour mieux s'entendre rire
Jusqu'à ce que tout à coup
L'accordéon expire
Alors le geste grave
Alors le regard fier
Ils ramènent leur batave
Jusqu'en pleine lumière

Dans le port d'Amsterdam
Y a des marins qui boivent
Et qui boivent et reboivent
Et qui reboivent encore
Ils boivent à la santé
Des putains d'Amsterdam
De Hambourg ou d'ailleurs
Enfin ils boivent aux dames
Qui leur donnent leur joli corps
Qui leur donnent leur vertu
Pour une pièce en or
Et quand ils ont bien bu
Se plantent le nez au ciel
Se mouchent dans les étoiles
Et ils pissent comme je pleure
Sur les femmes infidèles

Dans le port d'Amsterdam
Dans le port d'Amsterdam

ԱՄՍԵՐԴԱՄ

Ամստերդամի քարափին
Նավագներ կան անքուն
Որ երազն են երգում
Հեռավոր մի ափի
Ամստերդամի քարափին
Նավագներ կան քնած
Ինչպես թիեր նետված
Ծովի մոայլ ափին
Ամստերդամի քարափին
Նավագներ են մեռնում
Գարեջրի ու ողբի
Ասահման օվկիանոսում
Ամստերդամի քարափին
Նավագներ են ծնվում
Յամաքում թե ծովում
Օրվա անհուն տապին

Ամստերդամի քարափին
Նավագներն ցոփ ու գեխ
Սեղանի շուրջ շքեղ
Ձկներ են լափլփում
Ատամները նրանց
Պարաններ կկտրեն
Շսածուկ կխժռեն
Աստղեր կբերեն ցած

Ձկնահոտ է օդում
Գարեջուրն է հոսում
Ուտում են հա ուտում
Եվ էլի են ուզում
Հետո կանգնում ոտքի
Շավարը կոճկելով
Ու նման փոթորկի
Հեռանում գխտալով

Ամստերդամի քարափին
Նավագները կանանց
Հետույքները գրկած
Պարում են մոլեգին
Պտտվում են ինչպես
Թբակոծ արևներ
Ակորդեոնի կերկեր
Ձայնի տակ աղեկեզ
Մի գլուխ ծիծաղում
Հոհոում անհարկի
Մինչև հանկարծակի
Ակորդեոնն է լռում
Ու դեմքերը շատ խիստ
Եվ կեցվածքը հպարտ
Զույգերի հետ հանդարտ
Մթնից լույս են գալիս

Ամստերդամի քարափին
Նավագներն անդադրում
Խմում են ու հափռում
Եվ խմում են կրկին
Ու կենացն են խմում
Բոլոր պոռնիկ կանանց
Ծնված Ամստերդամում
Կամ Համբուրգից եկած
Որ ծախում են սիրուն
Մարմիները իրենց
Եվ հոգին իսկ իրենց
Մի բուռ ոսկու սիրույն
Հետո լակած կանգնում
Միգում են անխնա
Այդ պիղծ կանանց վրա
Մինչ ես լաց եմ լինում

Քարափին Ամստերդամի
Քարափին Ամստերդամի

Georges Brassens (1921 -1981)

Chanteur français, parolier et compositeur, il est l'auteur de chansons poétiques, pleines de verve et de non-conformisme. Personnage d'une immense discrétion, Georges Brassens a inscrit son nom dans le patrimoine artistique français en créant un style unique sculpté autour de mélodies simples et de textes qui sont autant de chef-d'oeuvres poétiques. Il a également mis en music des poèmes de Louis Aragon, Victor Hugo, François Villon, Paul Fort, etc.

Ժորժ Բրասենս (1921 -1981)

Բանաստեղծ, երգահան և երգիչ, Բրասենսը ֆրանսիացիների ամենասիրված շանսոնիեն է: Իր սուր երևակայությամբ, ավյունով և «այլախոհությամբ» նա ֆրանսիական երգի մեջ ստեղծել է մի եզակի ոճ՝ անպաճույճ, բայց անթերի մեղեդիներ և բանաստեղծություններ, որոնք արվեստի մեկական գլուխգործոցներ են: Բրասենսը նաև երգերի է վերածել ֆրանսիացի բանաստեղծների՝ Լուի Արագոնի, Վիկտոր Հյուգոյի, Ֆրանսուա Վիլյոնի, Պոլ Ֆորի և այլոց բանաստեղծությունները:

CHANSON POUR L'AUVERGNAT

Elle est à toi, cette chanson,
Toi, l'Auvergnat, qui sans façon,
M'as donné quatre bouts de bois
Quand, dans ma vie, il faisait froid,
Toi qui m'as donné du feu quand
Les croquantes et les croquants,
Tous les gens bien intentionnés,
M'avaient fermé la porte au nez...
Ce n'était rien qu'un feu de bois,
Mais il m'avait chauffé le corps,
Et dans mon âme il brûle encor'
A la manière d'un feu de joi'.

Toi l'Auvergnat, quand tu mourras,
Quand le croqu'-mort t'emportera,
Qu'il te conduise, à travers ciel,
Au Père éternel.

Elle est à toi, cette chanson,
Toi, l'Hôtesse qui, sans façon,
M'as donné quatre bouts de pain
Quand, dans ma vie il faisait faim,
Toi qui m'ouvris ta huche quand
Les croquantes et les croquants,
Tous les gens bien intentionnés,
S'amusaient à me voir jeûner...
Ce n'était rien qu'un peu de pain,

Mais il m'avait chauffé le corps,
Et dans mon âme il brûle encor'
A la manière d'un grand festin.

Toi l'Hôtesse quand tu mourras,
Quand le croqu'-mort t'emportera,
Qu'il te conduise, à travers ciel,
Au Père éternel.

Elle est à toi, cette chanson,
Toi, l'Étranger, qui sans façon
D'un air malheureux m'as souri
Lorsque les gendarmes m'ont pris,
Toi qui n'as pas applaudi quand
Les croquantes et les croquants,
Tous les gens bien intentionnés,
Riaient de me voir emmener...
Ce n'était rien qu'un peu de miel,
Mais il m'avait chauffé le corps,
Et dans mon âme il brûle encor'
A la manière d'un grand soleil.

Toi l'Étranger quand tu mourras,
Quand le croqu'-mort t'emportera,
Qu'il te conduise, à travers ciel,
Au Père éternel.

ԵՐԳ ՕՎԵՐՆՅՈՒՆ

Երգն այս երգում եմ քեզ համար,
Դու՛ն Օվերնցի, որ անվճար
Ինձ տվեցիր չորս կտոր փայտ,
Երբ իմ կյանքում, ա՛խ, ցուրտ էր շատ:
Դու ինձ կրակ տվիր, մինչդեռ
Շատ գեղջուկներ, գեղջկուհիներ
Եվ բարեկիրթ քաղաքացին
Դռներն իմ առջև փակեցին:
Ընդամենը՝ մի կտոր ցախ,
Որ ջերմացրեց մարմինս պաղ,
Բայց իմ հոգում վառվում է այն,
Ինչպես մի խարոյկ տոնական:

Դու՛ն Օվերնցի, երբ որ մեռնես,
Թող դիակիրթ տանի քեզ
Եվ ուղեկցի հոգիդ գթոտ
Ուղիղ Աստծո մոտ:

Երգն այս երգում եմ քեզ համար,
Օվերնուհի, որ անվճար
Ինձ պատվեցիր համեստ ճաշով,
Երբ իմ կյանքում տիրում էր սով,
Դու ինձ սեղան բացիր, մինչդեռ
Շատ գեղջուկներ, գեղջկուհիներ
Եվ բարեկիրթ քաղաքացին
Քաղցածիս վրա կուշտ խնդացին:
Ընդամենը՝ մի կտոր հաց,

Որ ջերմացրեց մարմինս թաց,
Բայց իմ հոգում մնում է այն,
Ինչպես խնջույքի ճոխ սեղան:

Օվերնուհի, երբ որ մեռնես,
Թող դիակիրթ տանի քեզ
Եվ ուղեկցի հոգիդ գթոտ
Ուղիղ Աստծո մոտ:

Երգն այս երգում եմ քեզ համար,
Դու՛ն անծանոթ, որ անվճար
Ինձ ժպտացիր անօգնական,
Երբ ինձ բռնեց մի ոստիկան:
Ցավակցեցիր դու ինձ, մինչդեռ
Շատ գեղջուկներ, գեղջկուհիներ
Եվ բարեկիրթ քաղաքացին
Իմ ետևից հոհոացին:
Ընդամենը՝ մի թույլ ժպիտ,
Որ ջերմացրեց մարմինս վախոտ,
Բայց իմ հոգում շողում է այն,
Ինչպես մի անամար ծիածան:

Դու՛ն անծանոթ, երբ որ մեռնես,
Թող դիակիրթ տանի քեզ
Եվ ուղեկցի հոգիդ գթոտ
Ուղիղ Աստծո մոտ:

LE PETIT JOUEUR DE FLUTEAU

Le petit joueur de flûteau
Menaît la musique au château.
Pour la grâce de ses chansons
Le roi lui offrit un blason.
"Je ne veux pas être noble,
Répondit le croque-note,
Avec un blason à la clé,
Mon "la" se mettrait à gonfler,
On dirait, par tout le pays,
Le joueur de flûte a trahi",

"Et mon pauvre petit clocher
Me semblerait trop bas perché,
Je ne plierais plus les genoux
Devant le bon Dieu de chez nous,
Il faudrait à ma grande âme,
Tous les saints de Notre-Dame,
Avec un évêque à la clé,
Mon "la" se mettrait à gonfler,
On dirait, par tout le pays,
"Le joueur de flûte a trahi",

"Et la chambre où j'ai vu la jour
Me serait un triste séjour,
Je quitterai mon lit mesquin,
Pour une couche à baldaquin,
Je changerais ma chaumière,

Pour une gentilhommière,
Avec un manoir à la clé,
Mon "la" se mettrait à gonfler,
On dirait par tout le pays
"Le joueur de flûte a trahi",

"Je serai honteux de mon sang,
Des aïeux de qui je descends,
On me verrait bouter dessus,
La branche dont je suis issu,
Je voudrais un magnifique,
Arbre généalogique,
Avec du sang bleu à la clé
Mon "la" se mettrait à gonfler
On dirait, par tout le pays,
"Le joueur de flûte a trahi",

"Je ne voudrais plus épouser
Ma promise, ma fiancée,
Je ne donnerais pas mon nom
A une quelconque Ninon,
Il me faudrait pour compagne
La fille d'un grand d'Espagne,
Avec un' princesse à la clé,
Mon "la" se mettrait à gonfler
On dirait, par tout le pays,
"Le joueur de flûte a trahi",

Le petit joueur de flûteau
Fit la révérence au château.
Sans armoiri's, sans parchemin,
Sans gloire, il se mit en chemin
Vers son clocher, sa chaumière,
Ses parents et sa promise...
Nul ne dise dans le pays
"Le joueur de flûte a trahi",
Et Dieu reconnaisse pour sien
Le brave petit musicien !

ՓՈՔՐԻԿ ՍՐՆԳԱՀԱՐԸ

Երբ սրնգահարը փոքրիկ Տարավ մեղեդին արքունիք, Այդ երգով հնայված արքան Պարգևեց մի ոսկենշան: Չեմ ուզում ես այդ նշանը, - Ասաց փոքրիկ երգահանը, - Մոլի բանալու փոխարեն Թե պատվոնշան նկարեն, Իմ սրինգն իրեն կկեղծի Ու կասեն, որ ես ծախվեցի:

Ղողանջներն իմ զանգակատան Կհնչեն տխուր ու տարտամ, Եվ այլևս մեր սրբերի Առջև ես էլ չեմ ծնրադրի, Մուրբ Աստվածամոր տաճարը Կդռնա իմ սրբավայրը: Մոլի բանալու փոխարեն Եթե վանահայր նկարեն, Իմ սրինգն իրեն կկեղծի, Ու կասեն, որ ես ծախվեցի:

Տունն այն, ուր եկել եմ աշխարհ, Կթվալ խղճուկ և օտար, Փոխարեն մահճիս չոր ու հին Կերազեմ փափուկ անկողին, Չեմ ուզի էլ իմ հյուղակը,

Կտնչամ ձեր ճոխ դղյակը: Մոլի բանալու փոխարեն Եթե ապարանք նկարեն, Իմ սրինգն իրեն կկեղծի, Ու կասեն, որ ես ծախվեցի:

Կամաչեմ ես իմ ծագումից, Իմ նախնիներից ու տոհմից, Կթառեմ տխուր ու լռին Պապենական մեր հին ճյուղին, Կուզեմ, որ մեր տոհմաձառը Շանաչի ամոռջ աշխարհը: Մոլի բանալու փոխարեն Թե տոհմանշան նկարեն, Իմ սրինգն իրեն կկեղծի, Ու կասեն, որ ես ծախվեցի:

Եվ էլ չեմ ուզի որպես կին Իմ հարսնացուին թանկագին, Ազգանունս չեմ փոխանցի Նիռնոնին համագյուղացի, Կուզենամ, որ Սպանիո դուքսը Կնության տա ինձ իր դուստրը: Մոլի բանալու փոխարեն Եթե դքսուհի նկարեն, Իմ սրինգն իրեն կկեղծի, Ու կասեն, որ ես ծախվեցի:

Ու սրնգահարը փոքրիկ Էլ ոտք չդրեց արքունիք Եվ առանց դավնի, առանց փառք Նա կրկին ընկավ ճանապարհ Դեպի իր հայրենի գյուղը, Իր սիրած աղջիկն ու հյուղը, Որ չասեն իր մասին մարդիկ՝ Ծախվեց երաժիշտը փոքրիկ, Որ Աստված իրեն ընծայի Արքայությունը երկնային:

TROMPE LA MORT

Avec cette neige à foison
Qui coiffe, coiffe ma toison,
On peut me croire à vue de nez
Blanchi sous le harnais.
Eh bien, Mesdames et Messieurs,
C'est rien que de la poudre aux yeux,
C'est rien que de la comédie,
Que de la parodie.
C'est pour tenter de couper court
A l'avance du temps qui court,
De persuader ce vieux goujat
Que tout le mal est fait déjà.
Mais dessous la perruque j'ai
Mes vrais cheveux couleur de jais
C'est pas demain la veille, bon Dieu!
De mes adieux.

Et si j'ai l'air moins guilleret,
Moins solide sur mes jarrets,
Si je chemine avec lenteur
D'un train de sénateur,
N'allez pas dire "Il est perclus"
N'allez pas dire "Il n'en peut plus".
C'est rien que de la comédie,
Que de la parodie.
Histoire d'endormir le temps,
Calculateur impénitent,
De tout brouiller, tout embrouiller
Dans le fatidique sablier.

En fait, à l'envers du décor,
Comme à vingt ans, je trotte encore
C'est pas demain la veille, bon Dieu!
De mes adieux.

Et si mon cœur bat moins souvent
Et moins vite qu'auparavant,
Si je chasse avec moins de zèle
Les gentes demoiselles,
Pensez pas que je sois blasé
De leurs caresses, leurs baisers,
C'est rien que de la comédie,
Que de la parodie.
Pour convaincre le temps berné
Qu'mes fêtes galantes sont terminées,
Que je me retire en coulisse,
Que je n'entrerai plus en lice.
Mais je reste un sacré gaillard
Toujours actif, toujours paillard.
C'est pas demain la veille, bon Dieu!
De mes adieux.

Et si jamais au cimetière,
Un de ces quatre, on porte en terre,
Me ressemblant à s'y tromper,
Un genre de macchabée,
N'allez pas noyer le souffleur
En lâchant la bonde à vos pleurs,

ՄԱՀԱԽՈՒՅՄԸ

Այս ձյունն առատ մազերիս խիտ
Թող ձեզ բնավ չտա առիթ
Մտածելու, թե ես արդեն
Տարիքս առած մարդ եմ:
Օ՛, պարոնայք, տիկնայք, այսպես
Ձեր աչքին թոզ եմ փչում ես.
Կատակերգություն է սա լոկ,
Ծաղրերգություն է լոկ:
Այսպես փորձում եմ ես կանխել
Ժամանակի վազքը անխելք
Եվ հասկացնել այդ հիմնարին,
Որ տարբերի չարն ու բարին:
Ի դեպ, կեղծամիս տակ այս սուտ
Ունեմ մազեր սև, ինչպես ձյուր.
Հրաժեշտիս ժամը, իմ Տեր,
Չի՛ հնչել դեռ:

Եթե դարձել եմ մի քիչ լուռ
Եվ չեմ կանգնում գետնին ամուր,
Թե քայլում եմ հանդիսավոր,
Ինչպես պատգամավոր,
Չասեք՝ դարձել է հաշմանդամ,
Չասեք՝ դարձել է անպիտան.
Կատակերգություն է սա լոկ,
Ծաղրերգություն է լոկ,
Որ կողոպտեմ ժամանակին՝
Հաշվակալին այդ մոլեգին,
Որ վերածեմ մի հանգույցի
Սլաքները ժամացույցի,

Իսկ բեմից դուրս իրականում
Վազվզում եմ ու սլանում.
Հրաժեշտիս ժամը, իմ Տեր,
Չի՛ հնչել դեռ:

Եթե սիրտս թույլ է խփում,
Առաջվա պես էլ չի տրոփում,
Հուզվում եմ քիչ ու հազվադեպ
Օրիորդների հանդեպ,
Դուք չկարծեք, թե կուշտ եմ ես
Նրանց սիրուց, օ՛, պարզապես
Կատակերգություն է սա լոկ,
Ծաղրերգություն է լոկ,
Որ համոզեմ ժամանակին,
Թե անցել են տոներս հին,
Իբր իջնում եմ ես բեմից
Եվ ասալարեզ չեմ գա նորից.
Իրականում՝ նույն խենթն եմ ես,
Զվարթ, առույզ, ժիր մշտապես.
Հրաժեշտիս ժամը, իմ Տեր,
Չի՛ հնչել դեռ:

Թե երբեք մի առավոտ
Հողին հանձնեն լուռ ու շփոթ
Շշմելու չափ անձիս նման
Դիակի պես մի բան,
Չմեղադրեք հուշարարին՝
Վերագրելով դա իր սխալին.

Ce sera rien que comédie
Rien que fausse sortie.
Et puis, coup de théâtre, quand
Le temps aura levé le camp,
Estimant que la farce est jouée

Moi tout heureux, tout enjoué,
J'm'exhumerai du caveau
Pour saluer sous les bravos.
C'est pas demain la veille, bon Dieu!
De mes adieux.

DANS L'EAU DE LA CLAIRE FONTAINE

Dans l'eau de la claire fontaine
Elle se baignait toute nue.
Une saute de vent soudaine
Jeta ses habits dans les nues.

En détresse, elle me fit signe,
Pour la vêtir, d'aller chercher
Des morceaux de feuilles de vigne,
Fleurs de lis ou fleurs d'oranger.

Avec des pétales de roses,
Un bout de corsage lui fis.
Mais la belle n'était pas bien grosse :
Une seule rose a suffi .

Avec le pampre de la vigne,
Un bout de cotillon lui fis.
Mais la belle était si petite
Qu'une seule feuille a suffi.

Elle me tendit ses bras, ses lèvres,
Comme pour me remercier...
Je les pris avec tant de fièvre
Qu'ell' fut toute déshabillée.

Le jeu dut plaire à l'ingénue,
Car, à la fontaine souvent,
Ell' s'alla baigner toute nue
En priant qu'il fît du vent,
Qu'il fît du vent...

Կատակերգություն է սա լոկ,
Մի սխալ ելք է իրոք:
Երբ որ իմ ժամը լրանա,
Խաղն այս մի այլ վերջ կունենա:
Վարագույրը երբ իջնի ցած,

Ես երջանիկ խինդով լցված
Փոսից կելնեմ մեծահոջակ,
Որ խոնարհվեմ ծափերի տակ:
Հրաժեշտիս ժամը, իմ Տեր,
Չի՛ հնչել դեռ:

ԱԿՆԱՂԲՅՈՒՐԻ ԶՐԻ ՄԵՋ ՍԱՌԸ

Ակնաղբյուրի ջրի մեջ սառը
Լողանում էր մի մերկ աղջիկ,
Երբ խենթ քամին մտավ անտառը
Ու շորերն իր թոցրեց երկինք:

Նա շփոթված կանչեց ինձ մոտը,
Որ իր համար բերեմ շորեր,
Անտառի տերևները ու խոտը,
Թուփ ու սաղարթ, ծաղկաթերթեր:

Ու շուշանի ճերմակ թերթերը
Ես դարձրի նրան շապիկ,
Այնքան նուրբ էին իր թևերը,
Որ հերիք էր մեն մի ծաղիկ:

Ծաղիկների գույն-գույն սաղարթը
Ես դարձրի փեշ նրա համար,
Գեղեցկուհուն բավ էր մի վարդը՝
Այնքան փոքր էր, այնքան նիհար:

Նա ինձ քնքուշ կանչեց իր գիրկը,
Երախտապարտ շուրթն ինձ մեկնեց.
Այնքան ջերմ էր իմ սերն ու կիրքը,
Որ ակամա կրկին հանվեց:

Խաղն այս, կարծես, եկավ իր դուրը,
Քանզի հաճախ նա հոլանի
Գալիս է մտնում ակնաղբյուրը՝
Տենչալով, որ քամի լինի,
Քամի լինի...

LA MAUVAISE RÉPUTATION

Au village, sans prétention,
J'ai mauvaise réputation.
Que je me démène ou que je reste coi
Je passe pour un je-ne-sais-quoi!
Je ne fait pourtant de tort à personne
En suivant mon chemin de petit bonhomme.
Mais les braves gens n'aiment pas que
L'on suive une autre route qu'eux,
Non les braves gens n'aiment pas que
L'on suive une autre route qu'eux,
Tout le monde médit de moi,
Sauf les muets, ça va de soi.

Le jour du Quatorze Juillet
Je reste dans mon lit douillet.
La musique qui marche au pas,
Cela ne me regarde pas.
Je ne fais pourtant de tort à personne,
En n'écoutant pas le clairon qui sonne.
Mais les braves gens n'aiment pas que
L'on suive une autre route qu'eux,
Non les braves gens n'aiment pas que
L'on suive une autre route qu'eux,
Tout le monde me montre du doigt
Sauf les manchots, ça va de soi.

Quand je croise un voleur malchanceux,
Poursuivi par un cul-terreux;
Je lance la patte et pourquoi le taire,
Le cul-terreux se retrouve par terre
Je ne fait pourtant de tort à personne,
En laissant courir les voleurs de pommes.
Mais les braves gens n'aiment pas que
L'on suive une autre route qu'eux,
Non les braves gens n'aiment pas que
L'on suive une autre route qu'eux,
Tout le monde se rue sur moi,
Sauf les culs-de-jatte, ça va de soi.

Pas besoin d'être Jérémie,
Pour deviner le sort qui m'est promis,
S'ils trouvent une corde à leur goût,
Ils me la passeront au cou,
Je ne fait pourtant de tort à personne,
En suivant les chemins qui ne mènent pas à Rome,
Mais les braves gens n'aiment pas que
L'on suive une autre route qu'eux,
Non les braves gens n'aiment pas que
L'on suive une autre route qu'eux,
Tout le monde viendra me voir pendu,
Sauf les aveugles, bien entendu.

ՎԱՏ ՀԱՄԲԱՎ

Մեր գյուղում ես շատ անիրավ
Վայելում եմ վատ համբավ,
Լուռ անցնեմ, թե մի խոսք ասեմ,
Ամեն դեպքում սխալը ես եմ:
Ես չեմ վնասում սակայն ոչ մեկին՝
Անցնելով փոքրիկ ու համեստ իմ ուղին.
Լուրջ մարդիկ չեն հանդուրժի քեզ,
Եթե իրենց ճամփով չանցնես:
Լուրջ մարդիկ չեն հանդուրժի քեզ,
Եթե իրենց ճամփով չանցնես:
Բամբասում են բոլորը ինձ,
Պարզ է՝ բացի խուլ-համբերից:

Իսկ Հուլիսի տասնչորսին
Չեմ մասնակցում ես հանդեսին,
Թող դրսում քայլերգը հնչե,
Բոլորովին իմ վեջը չէ:
Ես չեմ վնասում սակայն ոչ մեկին՝
Չձայնակցելով տոնական այդ երգին.
Լուրջ մարդիկ չեն հանդուրժի քեզ,
Եթե իրենց ճամփով չանցնես:
Լուրջ մարդիկ չեն հանդուրժի քեզ,
Եթե իրենց ճամփով չանցնես:
Ու մատով են ցույց տալիս ինձ,
Պարզ է՝ բացի կոնատներից:

Երբ տեսնում եմ մի դժբախտ գող,
Որին փնտրում է կրակակոխ
Մի անտաշ, հղփացած գեղջուկ,
Վայր եմ գցում արան ծածուկ:
Ես չեմ վնասում սակայն ոչ մեկին՝
Փրկելով այդ խեղճ ու կրակ մրգագողին.
Լուրջ մարդիկ չեն հանդուրժի քեզ,
Եթե իրենց ճամփով չանցնես:
Լուրջ մարդիկ չեն հանդուրժի քեզ,
Եթե իրենց ճամփով չանցնես:
Աքացում են ամենքը ինձ,
Բացի անտառ թշվառներից:

Պարտադիր չէ գուշակ դառնամ,
Որ իմ բախտը ես իմանամ.
Հենց որ մի լավ պարան ճարեն՝
Վզիս շուրջը կոյորեն:
Ես չեմ վնասում սակայն ոչ մեկին՝
Անցնելով Հոռոմ չտանող իմ ուղին.
Լուրջ մարդիկ չեն հանդուրժի քեզ,
Եթե իրենց ճամփով չանցնես:
Լուրջ մարդիկ չեն հանդուրժի քեզ,
Եթե իրենց ճամփով չանցնես:
Կախաղանիս շուրջը անհոգ
Աչք չեն տնկի կույրերը լոկ:

LES COPAINS D'ABORD

Non, ce n'était pas le radeau
De la Méduse, ce bateau,
Qu'on se le dis' au fond des ports,
Dis' au fond des ports,
Il naviguait en pèr' peinard
Sur la grand-mare des canards,
Et s'app'lait les Copains d'abord
Les Copains d'abord.

Ses fluctuat nec mergitur
C'était pas d'la litteratur',
N'en déplaise aux jeteurs de sort,
Aux jeteurs de sort,
Son capitaine et ses mat'lots
N'étaient pas des enfants d'salauds,
Mais des amis franco de port,
Des copains d'abord.

C'étaient pas des amis de lux',
Des petits Castor et Pollux,
Des gens de Sodome et Gomorrh',
Sodome et Gomorrh',
C'étaient pas des amis choisis
Par Montaigne et La Boëti',
Sur le ventre ils se tapaient fort,
Les copains d'abord.

C'étaient pas des anges non plus,
L'Evangile, ils l'avaient pas lu,
Mais ils s'aimaient tout's voil's dehors,
Tout's voil's dehors,

Jean, Pierre, Paul et compagnie,
C'était leur seule litanie
Leur Credo, leur Confitéor,
Aux copains d'abord.

Au moindre coup de Trafalgar,
C'est l'amitié qui prenait l'quart,
C'est elle qui leur montrait le nord,
Leur montrait le nord.
Et quand ils étaient en détresse,
Qu'leur bras lançaient des S.O.S.,
On aurait dit les sémaphores,
Les copains d'abord.

Au rendez-vous des bons copains,
Y'avait pas souvent de lapins,
Quand l'un d'entre eux manquait a bord,
C'est qu'il était mort.
Oui, mais jamais, au grand jamais,
Son trou dans l'eau n'se refermait,
Cent ans après, coquin de sort !
Il manquait encore.

Des bateaux j'en ai pris beaucoup,
Mais le seul qui'ait tenu le coup,
Qui n'ait jamais viré de bord,
Mais viré de bord,
Naviguait en père peinard
Sur la grand-mare des canards,
Et s'app'lait les Copains d'abord
Les Copains d'abord.

ՃԱՄՓԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Դա լաստը չէր Մեղուգայի՝
Նավակը մեր ընկերների.
Թող ամենուր լավ իմանան,
Թող լավ իմանան:
Լողում էր այն իր օվկիանում՝
Ուրախ, թեթև ու միշտ կայուն
Ու կոչվում «Ճամփի ընկերներ»,
«Ճամփի ընկերներ»:

Ոչ մի ալիք չի շրջել այն,
Չունեն ոչ դեկ և ոչ էլ կայմ,
Բայց թող հանկարծ աչքով չտան,
Թող աչքով չտան:
Ե՛վ նավաստի, և՛ նավապետ
Միրով էին միշտ իրար հետ
Ու ալելի քան եղբայրներ՝
«Ճամփի ընկերներ»:

Ընկերության մեջ չկար շահ,
Նախանձ, կոիվ, այտոռ ու գահ,
Որ ստեղծվեր Սողոմ-Գոմոր,
Սողոմ ու Գոմոր:
Ճիշտ ընկերներ և իսկական,
Ոչ թե հերոսներ գրական,
Այլև կյանքի ստերիմներ՝
«Ճամփի ընկերներ»:

Բայց հրեշտակներ չէին նրանք,
Նրանց պետք չէր աղոթք ու վանք,
Որ շատ սիրեն զմիմեանս,
Միրեն զմիմեանս:

Պողոս, Պետրոս և Հովհաննես
Մրբեր չէին, այլ պարզապես
Հավատարիմ երդվյալ ընկեր՝
«Ճամփի ընկերներ»:

Թե պատահեր նոր Տրաֆալգար,
Ամեն մեկը փոթով կգար,
Որ հետ մղեն նավ, նավատորմ,
Նավ ու նավատորմ:
Թե պատահեր հողմ ու քառս,
Ամեն մեկը՝ դարձած փարոս,
Նավը ճիշտ ճամփով կտաներ.
«Ճամփի ընկերներ»:

Հավաքներին կիրակնօրյա
Թե լիներ մեկը բացակա,
Արդ կնքել էր մահկանացուն,
Իր մահկանացուն:
Տեղն իր հավերժ բաց կմնար,
Եվ հիշատակն իր՝ միշտ անմար,
Թեկուզ անցներ շատ տարիներ՝
Մեզ հետ կլիներ:

Նավեր նստել եմ ես այնքա՛ն,
Սակայն չկար մերի նման.
Միակն էր, որ չխորտակվեց,
Որ չխորտակվեց:
Լողում էր այն իր օվկիանում՝
Ուրախ, թեթև ու միշտ կայուն
Ու կոչվում «Ճամփի ընկերներ»,
«Ճամփի ընկերներ»:

LES PASSANTES

Paroles: Antoine Pol

Je veux dédier ce poème
A toutes les femmes qu'on aime
Pendant quelques instants secrets
A celles qu'on connaît à peine
Qu'un destin différent entraîne
Et qu'on ne retrouve jamais

A celle qu'on voit apparaître
Une seconde à sa fenêtre
Et qui, preste, s'évanouit
Mais dont la svelte silhouette
Est si gracieuse et fluette
Qu'on en demeure épanoui

A la compagne de voyage
Dont les yeux, charmant paysage
Font paraître court le chemin
Qu'on est seul, peut-être, à comprendre
Et qu'on laisse pourtant descendre
Sans avoir effleuré sa main

A celles qui sont déjà prises
Et qui, vivant des heures grises
Près d'un être trop différent
Vous ont, inutile folie,
Laisse voir la mélancolie
D'un avenir désespérant

Chères images aperçues
Espérances d'un jour déçues
Vous serez dans l'oubli demain
Pour peu que le bonheur survienne
Il est rare qu'on se souvienne
Des épisodes du chemin

Mais si l'on a manqué sa vie
On songe avec un peu d'envie
A tous ces bonheurs entrevus
Aux baisers qu'on n'osa pas prendre
Aux cœurs qui doivent vous attendre
Aux yeux qu'on n'a jamais revus

Alors, aux soirs de lassitude
Tout en peuplant sa solitude
Des fantômes du souvenir
On pleure les lèvres absentes
De toutes ces belles passantes
Que l'on n'a pas su retenir

ԱՆՅՈՐԴՆԵՐԸ

Խոսք՝ Աստուան Պոլի

Ուզում եմ ձոնել այս տողերը
Այն կանանց ում հանդեպ մեր սերը
Տևել է թաքուն մի վայրկյան
Նրանք հազիվ տեսան մեր դեմքը
Ու էլ չենք գտնի նրանց հետքը
Նրանք մի այլ ճամփով անցան

Նրան որ բացեց պատուհանը
Ու մի պահ իր չքնաղ իրանը
Երևաց ու չքվեց իսկույն
Այդ նուրբ ու հմայիչ մարմինը
Մեզ համար եղավ միակ կինը
Որը միշտ ապրեց մեր հոգում

Նրան որ նստեց մեր գնացքը
Եվ իր լուռ ու գերող հայացքը
Մեզ կարծես խոսքեր շնչաց
Այնքան շուտ հասանք մեր կանգառը
Չհասցրինք ասել միակ բառը
Որ էլ նրան ոչ ոք չասաց

Նրան որ դարձավ ուրիշինը
Բայց այդ մեզ անհայտ ամուսինը
Նրան միայն վիշտ պարզկեց
Ու մենք լսեցինք նրա լացը
Եվ գորշ օրերի մելամաղձը
Էլ երբևէ մեզ չլքեց

Անցած այդ սիրելի դեմքերը
Հիասթափ օրերի մեր հույսերը
Կմոռացվեն վաղը կեթ
Ու թե գտնենք երջանկությունը
Չենք հիշի սիրո պատմությունը
Որ պատահեց մի օր մեզ հետ

Իսկ եթե չստացվի մեր կյանքը
Կհիշենք սիրո այն խաբկանքը
Որ մենք միայն ապրեցինք գաղտնի
Մեր չստացած ամեն համբույրը
Նրան որ չի թակի մեր դուռը
Աչքերը որ էլ չենք տեսնի

Եվ մի օր կորցրած մեր բունը
Կլցնենք գիշերվա մենությունը
Ուրվականներով հուշերի
Կզոջանք որ անգին անցորդները
Անցան ու նրանց շրթունքները
Էլ մենք երբեք չենք համբուրի

Léo Ferré (1916 -1993)

Auteur, compositeur et interprète, l'auteur de *Avec le temps*, reste l'un des plus grands de la chanson française de la dernière partie du siècle dernier. Ferré constitue avec Brassens et Brel la trinité chansonnière. Il a interprété des chansons tendres, amères mais aussi des grands poètes

comme Aragon, Baudelaire, Rimbaud, Verlaine et Apollinaire. Un de ceux qui ont porté l'art de la chanson vers celui de la poésie, un de ceux aussi qui ont tenté de faire partager leurs idées à travers cet art populaire.

Լեո Ֆերե (1916-1993)

Բանաստեղծ, կոմպոզիտոր և երգիչ, աշխարհի ամենահայտնի երգերից մեկի՝ «Օրերի հետ» (*Avec le temps*) երգի հեղինակը, Ֆերեն Բրասենսի ու Բրելի հետ կազմում է ֆրանսիական երգարվեստի «սուրբ երրորդությունը»: Նա գրել է քնքուշ, ցավագին ու զգայական երգեր: Ֆերեն երգի է վերածել նաև ֆրանսիական քերթողության մեծագույն դեմքերի՝ Արագոնի, Բոդլերի, Ռեմբոյի, Վեյլենի, Ապոլիների և այլոց ստեղծագործությունները: Նա այն երգիչներից մեկն է, որը ֆրանսիական պոեզիային նոր շունչ է տվել իր երգերով և Շանսոնի ժողովրդական արվեստը հասցրել բարձր պոեզիայի մակարդակի:

AVEC LE TEMPS

Avec le temps...
Avec le temps, va, tout s'en va
On oublie le visage et l'on oublie la voix
Le coeur, quand ça bat plus, c'est pas la peine d'aller
Chercher plus loin, faut laisser faire et c'est très bien

Avec le temps...
Avec le temps, va, tout s'en va
L'autre qu'on adorait, qu'on cherchait sous la pluie
L'autre qu'on devinait au détour d'un regard
Entre les mots, entre les lignes et sous le fard
D'un serment maquillé qui s'en va faire sa nuit
Avec le temps tout s'évanouit

Avec le temps...
Avec le temps, va, tout s'en va
Mêm' les plus chouett's souv'nirs ça t'as un' de ces gueules
A la Gal'rie j'farfouille dans les rayons d'la mort
Le samedi soir quand la tendresse s'en va toute seule

Avec le temps...
Avec le temps, va, tout s'en va
L'autre à qui l'on croyait pour un rhume, pour un rien
L'autre à qui l'on donnait du vent et des bijoux
Pour qui l'on eût vendu son âme pour quelques sous
Devant quoi l'on s'entraînait comme traînent les chiens
Avec le temps, va, tout va bien
Avec le temps...

Avec le temps, va, tout s'en va
On oublie les passions et l'on oublie les voix
Qui vous disaient tout bas les mots des pauvres gens
Ne rentre pas trop tard, surtout ne prends pas froid

Avec le temps...
Avec le temps, va, tout s'en va
Et l'on se sent blanchi comme un cheval fourbu
Et l'on se sent glacé dans un lit de hasard
Et l'on se sent tout seul peut-être mais peinarde
Et l'on se sent floué par les années perdues
Alors vraiment
Avec le temps on n'aime plus

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Օրերի հետ...

Օրերի հետ անցնում է ամեն բան
Մոռանում ես և դեմք մոռանում ես և ձայն
Երբ սիրող չի տրոփում պետք է հաշտվել ընդմիջտ
Անխմաստ է սպասել պետք է հանձնվել
և դա է ճիշտ

Օրերի հետ...

Օրերի հետ անցնում է ամեն բան
Մեկը որին պաշտել որոնել ես անվերջ
Մեկը որին տեսել ճանաչել ես իսկույն
Տողերի տակ բառերի մեջ ու կեղծ երդման
Որն ինչպես դիմաներկ սրբվում է անհետ
Օրերի հետ ցնդում է ամեն բան

Օրերի հետ...

Օրերի հետ անցնում է ամեն բան
Նույնիսկ ամենաթանկ հիշատակն է խամրում
Դեգերում ես մենակ իրերի մեջ անշունչ
Մինչ քնքշանքը լքված թափառում է քո շուրջ

Օրերի հետ...

Օրերի հետ անցնում է ամեն բան
Նա որին ամեն պահ վստահել ես հլու
Նա ում համար երբեք ոչինչ չես խնայել
Ու պատրաստ ես եղել հոգիդ իսկ ծախելու
Ում դեմ քարջ ես եկել մի քոտոտ շան նման
Օրերի հետ... լավ է լավ է ամեն բան

Օրերի հետ...

Օրերի հետ անցնում է ամեն բան
Մոռանում ես հոգեւերն ու մտերիմ մարդկանց
Որ ասում էին քեզ խոսքերն այս առօրյա
«Հլինի ուշանաս» կամ «չմրսես հանկարծ»

Օրերի հետ...

Օրերի հետ անցնում է ամեն բան
Ու քեզ զգում ես հոգնած ինչպես անպետք մի ձի
Ու ամեն անկողին թվում է ցուրտ պատանք
Ու քեզ զգում ես գուցե անհոգ բայց մեն-մենակ
Ու խաբված օրերից որ իզուր ես վատնում
Ուրեմն իրոք
Օրերի հետ... էլ չես սիրում

LA VIE D'ARTISTE

Je t'ai rencontrée par hasard
Ici ailleurs ou autre part
Il se peut que tu t'en souviennes
Sans se connaître on s'est aimés
Et même si ce n'est pas vrai
Il faut croire à l'histoire ancienne
Je t'ai donné ce que j'avais
De quoi chanter, de quoi rêver
Et tu croyais en ma bohème
Mais si tu pensais à vingt ans
Qu'on peut vivre de l'air du temps
Ton point de vue n'est plus le même

Cette fameuse fin du mois
Qui depuis qu'on est toi et moi
Nous revient sept fois par semaine
Et nos soirées sans cinéma
Et mon succès qui ne vient pas
Et notre pitance incertaine
Tu vois je n'ai rien oublié
Dans ce bilan triste à pleurer
Qui constate notre faillite
"Il te reste encore de beaux jours
Profites-en mon pauvre amour
Les belles années passent vite"

Et maintenant tu vas partir
Tous les deux nous allons vieillir
Chacun pour soi comme c'est triste
Tu peux remporter le phono
Moi je conserve le piano
Je continue ma vie d'artiste
Plus tard sans trop savoir pourquoi
Un étranger un maladroit
Lisant mon nom sur une affiche
Te parlera de mes succès
Mais un peu triste toi qui sais
"Tu lui diras que je m'en fiche...
que je m'en fiche..."

ԱՐՏԻՍՏԻ ԿՅԱՆՔԸ

Հանդիպեցինք չեմ հիշում ուր
Պատահաբար այստեղ այլուր
Գուցե դու հիշես այդ վայրկյանը
Հազիվ ծանոթ խոստացանք սեր
Ու թե նույնիսկ դա պղպես չէր
Եկ հավատանք այս պատմությանը
Քեզ տվեցի ինչ որ ունեմ
Երազներս երգերս ամեն
Եվ դու սիրում էիր բռնեմս
Բայց եթե քսան տարեկանում
Օդով էինք միայն ապրում
Այսօր արդեն այդ կյանքին դեմ ես

Եվ ինչ ապրում ենք մենք մեկտեղ
Անսավերջի օրերը նեղ
Դարձել են շաբաթվա յոթ օրը
Ունենք միայն խղճուկ մի տուն
Չունենմ ոչ մի հաջողություն
Ու դատարկ է հաճախ մեր փորը
Տեսնում ես չեմ թաքցնում ոչինչ
Լալու չափ տխուր է ամեն ինչ
Չախտղվել է ավաղ մեր սերը
Տարիներդ առջևում են դեռ
Քաղիք կյանքի վարդերն իմ սեր
Շուտ են անցնում սիրուն օրերը

Ահա մեկնում ես դու մենակ
Մենք մեկուսի կծերանանք
Դառն է ճակատագրի հեզանքը
Նվագարկիչը քեզ վերցրու
Ես դաշնամուրն եմ պահելու
Որ շարունակեմ արտիստի կյանքը
Տարիներ անց մեկը ինչ-որ
Քեզ կպատմի գուցե մի օր
Որ տեսել է իմ անունը
Գովազդների վրա ամենուր
Իսկ դու ինձ հիշելով տխուր
Կասես «ինձ համար միևնույն է»
Որ քեզ համար դա միևնույն է...

LES POETES

Ce sont de drôl's de typ's qui vivent de leur plume
Ou qui ne vivent pas c'est selon la saison
Ce sont de drôl's de typ's qui traversent la brume
Avec des pas d'oiseaux sous l'aile des chansons

Leur âme est en carafe sous les ponts de la Seine
Les sous dans les bouquins qu'ils n'ont jamais vendus
Leur femme est quelque part au bout d'une rengaine
Qui nous parle d'amour et de fruit défendu

Ils mettent des couleurs sur le gris des pavés
Quand ils marchent dessus ils se croient sur la mer
Ils mettent des rubans autour de l'alphabet
Et sortent dans la rue leurs mots pour prendre l'air

Ils ont des chiens parfois compagnons de misère
Et qui lèchent leurs mains de plume et d'amitié
Avec dans le museau la fidèle lumière
Qui les conduit vers les pays d'absurdité

Ce sont des drôl's de typ's qui regardent les fleurs
Et qui voient dans leurs plis des sourires de femme
Ce sont de drôl's de typ's qui chantent le malheur
Sur les pianos du cœur et les violons de l'âme

Leurs bras tout déplumés se souviennent des ailes
Que la littérature accrochera plus tard
A leur spectre gelé au-dessus des poubelles
Où remourront leurs vers comme un effet de l'Art

Ils marchent dans l'azur la tête dans les villes
Et savent s'arrêter pour bénir les chevaux
Ils marchent dans l'horreur la tête dans des îles
Où n'abordent jamais les âmes des bourreaux

Ils ont des paradis que l'on dit d'artifice
Et l'on met en prison leurs quatrains de dix sous
Comme si l'on mettait aux fers un édifice
Sous prétexte que les bourgeois sont dans l'égout ...

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

Տարօրինակ մարդիկ որ ապրում են գրչով
Եվ կամ էլ չեն ապրում ըստ օրվա քմայքի
Տարօրինակ մարդիկ որ մշուշի միջով
Անցնում են թռչնի պես թևերի տակ երգի

Մենի ափին նրանց հոգին է թափառում
Իրենց վաստակն օրվա գրքերում է մերժված
Ու տողերում երգի իրենց կինն է ապրում
Որ պատմում է սիրուց ու պտղից արգելված

Գույներ են շաղ տալիս գորշագույն մայթերին
Որ քայլելիս իրենց կարծեն ծովի վրա
Ժպտավեններ կապում բառերի վարսերին
Ու ձեռք-ձեռքի տված դուրս են գալիս ճամփա

Նրանց թշվառ կյանքում կա երբեմն մի շուն
Որ լիզում է իրենց փետրե ձեռքը նիհար
Ու դնչով լուսավոր ճանապարհն է նշում
Ուղեկցելով դեպի մի անհետեթ աշխարհ

Տարօրինակ մարդիկ որ ամեն մի ծաղկից
Զգում են բույրը անուշ կանացի ժպիտի
Տարօրինակ մարդիկ որ երգում են թախիծ
Զութականերով հոգու ստեղներով սրտի

Նրանց ձեռքերն հոգնած հիշում են երբեմնի
Թևերն իրենց երգի որ հրաշքով Արվեստի
Պիտի տրվեն մի օր իրենց մեռած մարմնին
Սակայն երգը ինչ փույթ կմտնի վերստին

Ապրում են քաղաքում ու սլանում եթեր
Ու մի պահ կանգ առնում օրինելու ձիերին
Ապրում են ահի մեջ ու փնտրում կղզիներ
Որ չի կարող հասնել ոգին դահիճների

Ասում են թե նրանք երգում են սուտ եղեն
Ու բանտ նետում անմեղ քառյակները նրանց
Երկաթե դարպասներ կանգնեցնում նրանց դեմ
Որպեսզի քաղքենուն չվնասեն հանկարծ...

VINGT ANS

Pour tout bagage on a vingt ans
On a l'expérienc' des parents
On se fout du tiers comm' du quart
On prend l'bonheur toujours en r'tard
Quand on aim' c'est pour tout' la vie
Cett' vie qui dur' l'espac' d'un cri
D'un' permanent' ou d'un blue jean
Et pour le reste on imagine

Pour tout bagage on a sa gueul'
Quand elle est bath ça va tout seul
Quand elle est moche on s'habitue
On s'dit qu'on est pas mal foutu
On bat son destin comm' les brêmes
On touche à tout on dit: "Je t'aime"
Qu'on soit d'la Balance ou du Lion
On s'en balance on est des lions ...

Pour tout bagage on a vingt ans
On a des réserv's de printemps
Qu'on jett'rait comm' des miett's de pain
A des oiseaux sur le chemin
Quand on aim' c'est jusqu'à la mort
On meurt souvent et puis l'on sort
On va griller un' cigarette
L'amour ça s'prend et puis ça s'jette

Pour tout bagage on a sa gueul'
Qui caus' des fois quand on est seul
C'est ç'qu'on appell' la voix du d'dans
Ça fait parfois un d'ces boucans ...
Pas moyen de tourner l'bouton
De cett' radio, on est marron
On passe à l'examen d'minuit
Et quand on pleure on dit qu'on rit ...

Pour tout bagage on a vingt ans
On a un' rose au bout des dents
Qui vit l'espace d'un soupir
Et qui vous pique avant d'mourir
Quand on aim' c'est pour tout ou rien
C'est jamais tout, c'est jamais rien
Ce rien qui fait sonner la vie
Comme un réveil au coin du lit

Pour tout bagage on a sa gueul'
Devant la glac' quand on est seul
Qu'on ait été chouette ou tordu
Avec les ans tout est foutu
Alors on maquill' le problème
On s'dit qu'y a pas d'âg' pour qui s'aime
Et en cherchant son coeur d'enfant
On dit qu'on a toujours vingt ans ...

ՔՍԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

Միշտ կմնաս քսան տարեկան
Ծնողներդ կան թե չկան
Ու հոգդ չեն օրերն անցնող
Երջանկությունդ ուշացող
Եթե սիրես մի կյանք է դա
Որ կմաշվի կանցնի կերթա
Ինչպես մի ջինս կամ դիմաներկ
Մնացյալը հուշ է և երգ

Միշտ կմնաս դեմքով քո այդ
Թե սիրուն է հեշտ է հաստատ
Կհաշտվես թե տգեղ եղավ
Կստածես սա էլ է լավ
Բախտդ ամեն օր կփորձես
Տեսածիդ «սիրում եմ» կասես
Ծնվել ես Կշեռք թե Առյուծ
Քեզ միշտ կհամարես առյուծ

Միշտ կմնաս քսան տարեկան
Դեռ գարուններ ունես այնքան
Որոնք ինչպես փշրանք հացի
Կտաս թոչնիկ դու փողոցի
Սերը անմահ քեզ կթվա
Բայց կմեռնի կվերջանա
Ինչպես մարող մի ծխախոտ
Սերն էլ է իր՝ ունի գնորդ

Միշտ կմնաս դեմքով քո այդ
Որ պահերին քո հուսահատ
Անվերջ գլուխդ կտանի
Ներքին ձայնով իր վայրենի
Չկա կոճակ անջատելու
Կենթարկվես հեզ ու հլու
Գիշերն անքուն դու կարտասպել
Ու կասես թե ծիծաղել ես...

Միշտ կմնաս քսան տարեկան
Ձեռքիդ մի փունջ վարդեր որ կան
Դրանց օրերն ակնթարթ են
Բայց մինչև մահ քեզ կխայթեն
Սիրուդ կտաս շատ կամ ոչինչ
Երբեք շատ չէ և երբեք քիչ
Հենց այդ քիչն էլ քեզ կարթնացնի
Ինչպես գարթուցիչն անկողնի

Միշտ կմնաս դեմքով քո այդ
Հայելու դեմ շուրջդ չորս պատ
Տգեղ էիր թե գրավիչ
Չի մնացել քեզնից ոչինչ
Բայց միշտ էլ կա մի սպեղանի
Կասես սերը տարիք չունի
Չի ձերացել սիրող մանկան
Մնացել ես քսան տարեկան...

PETITE

Tu as des yeux d'enfant malade
Et moi j'ai des yeux de marlou
Quand tu es sortie de l'école
Tu m'as lancé tes petits yeux doux
Et regardé pas n'importe où
Et regardé pas n'importe où

Ah! petite Ah! petite
Je t'apprendrai le verbe "aimer"
Qui se décline doucement
Loin des jaloux et des tourments
Comme le jour qui va baissant
Comme le jour qui va baissant

Tu as le col d'un enfant cygne
Et moi j'ai des mains de velours
Et quand tu marchais dans la cour
Tu t'apprenais à me faire signe
Comme si tu avais eu vingt ans
Comme si tu avais eu vingt ans

Ah! petite Ah! petite
Je t'apprendrai à tant mourir
A t'en aller tout doucement
Loin des jaloux et des tourments
Comme le jour qui va mourant
Comme le jour qui va mourant

Tu as le buste des outrages
Et moi je me prends à rêver
Pour ne pas fendre ton corsage
Qui ne recouvre qu'une idée
Une idée qui va son chemin
Une idée qui va son chemin

Ah! petite Ah! petite
Tu peux reprendre ton cerceau
Et t'en aller tout doucement
Loin de moi et de mes tourments
Tu reviendras me voir bientôt
Tu reviendras me voir bientôt

Le jour où ça ne m'ira plus
Quand sous ta robe il n'y aura plus
Le Code pénal

ՓՈՔՐԻԿ

Անմեղ է մանկան քո հայացքը
Իսկ աչքերս լի են կրքով
Երբ մտնելիս դպրոցի բակը
Ինձ նայեցիր աչքի տակով
Դու հենց այնպես չնայեցիր
Դու հենց այնպես չնայեցիր

Ա՛խ փոքրի՛կ, ա՛խ փոքրի՛կ
Ես քեզ կասեմ թե դու ինչպես
Միրել բայը մեղմ խոնարհես
Առանց տանջանք առանց խանդի
Մեղմ ինչպես լույսը մայրամուտի
Մեղմ ինչպես լույսը մայրամուտի

Քո կարապի վիզը քնքուշ է
Իմ ձեռքերը՝ մեղմ ու թավշե
Երբ ինձ տեսնում ես դու բակում
Ասես մի բան ես ակնարկում
Կարծես լինես քսան տարեկան
Կարծես լինես քսան տարեկան

Ա՛խ փոքրի՛կ, ա՛խ փոքրի՛կ
Ես քեզ կասեմ թե դու ինչպես
Մեղմ հեռանաս սիրուց մեռնես
Առանց տանջանք առանց խանդի
Մեղմ ինչպես մուժը մայրամուտի
Մեղմ ինչպես մուժը մայրամուտի

Ինձ գայթակղում է քո իրանը
Եվ աղոթում եմ ես անքուն
Որ հանկարծ չհատեն սահմանը
Ուր ապրում է մի միտք թաքուն
Մի միտք որ կա անկախ ինձնից
Մի միտք որ կա անկախ ինձնից

Ա՛խ փոքրի՛կ, ա՛խ փոքրի՛կ
Վերցրու գնդակդ դու նորից
Ու գնա հեռացիր մեղմիկ
Ինձնից և իմ տանջանքներից
Գիտեմ կգաս շուտով ինձ մոտ
Գիտեմ կգաս շուտով ինձ մոտ

Կգաս երբ շատ ուշ կլինի
Երբ զգեստիդ տակ էլ չի լինի
Պտուղն արգելված

ROMAN **(ON N'EST PAS SÉRIEUR QUAND ON A DIX-SEPT ANS)**

Paroles: Arthur Rimbaud

I

On n'est pas sérieux, quand on a dix-sept ans.
- Un beau soir, foin des bocks et de la limonade,
Des cafés tapageurs aux lustres éclatants !
- On va sous les tilleuls verts de la promenade.

Les tilleuls sentent bon dans les bons soirs de juin !
L'air est parfois si doux, qu'on ferme la paupière ;
Le vent chargé de bruits - la ville n'est pas loin -
A des parfums de vigne et des parfums de bière...

II

- Voilà qu'on aperçoit un tout petit chiffon
D'azur sombre, encadré d'une petite branche,
Piqué d'une mauvaise étoile, qui se fond
Avec de doux frissons, petite et toute blanche...

Nuit de juin ! Dix-sept ans ! - On se laisse griser.
La sève est du champagne et vous monte à la tête...
On divague ; on se sent aux lèvres un baiser
Qui palpite là, comme une petite bête...

III

Le coeur fou robinsonne à travers les romans,
- Lorsque, dans la clarté d'un pâle réverbère,
Passe une demoiselle aux petits airs charmants,
Sous l'ombre du faux col effrayant de son père...

Et, comme elle vous trouve immensément naïf,
Tout en faisant trotter ses petites bottines,
Elle se tourne, alerte et d'un mouvement vif...
- Sur vos lèvres alors meurent les cavatines...

IV

Vous êtes amoureux. Loué jusqu'au mois d'août.
Vous êtes amoureux. - Vos sonnets La font rire.
Tous vos amis s'en vont, vous êtes mauvais goût.
- Puis l'adorée, un soir, a daigné vous écrire !...

- Ce soir-là..., - vous rentrez aux cafés éclatants,
Vous demandez des bocks ou de la limonade...
- On n'est pas sérieux, quand on a dix-sept ans
Et qu'on a des tilleuls verts sur la promenade.

ՍԻՐԱՎԵՊ (ՄԵՆՔ ԼՈՒՐՁ ՉԵՆՔ ԲՆԱՎ ՏԱՄՆՅՈԹ ՏԱՐԵԿԱՆՈՒՄ)

Խոսք՝ Արթուրյ Ռենթոյի

I
Մենք լուրջ չենք բնավ տասնյոթ տարեկանում:
Գարեջրից զզված՝ մի գարնան իրիկուն
Աղմկոտ, փայլփլուն սրճարանը թողնում,
Գնում ենք շրջելու լորենու պուրակում:

Երեկոն լորենու բույրերով է առլի,
Օդը մեղմ է, մերթ-մերթ կոպերդ ես ծածկում,
Քաղաքից, մոտիկ, քամին աղմուկով լի
Գինու ու գարեջրի բույրեր է տարածում ...

II
Ճյուղերի միջով դու կտեսնես վերևում
Պատոված լուրթ կապույտ երկնքի մի ծվեն,
Ուր չարածճի մի աստղ է ընկել ու հալվում,
Փոքրիկ ու ճերմակ, դողդղալով քըքշորեն...

Տասնյոթ տարեկա՛ն: Հունիսյան երեկո:
Դու օդով ես գինով ու երագների մեջ,
Կարծես մի համբույր ես զգում շրթներիս քո,
Որն ինչպես մի միջատ թրթռում է անվերջ:

III
Միրավեպ է կարծես, Ռոբինզոն է հոգիդ,
Երբ աղոտ լապտերի լույսի մեջ շատ հստակ
Հնայիչ մի օրիորդ է հայտնվում կողքիդ,
Օսլայած օձիքով իր խիստ հոր ստվերի տակ ...

Ու քանի որ նրան երեխա ես թվում,
Կոշիկներն իր փոքրիկ շխկացնելով մայթին,
Նա շրջվում է կտրուկ ու քո ճամփից թեքվում ...
Ու շրթերիդ վրա մեռնում է մեղեդին ...

IV
Միրահարվել ես դու, բայց՝ մինչև սեպտեմբեր:
Սոնետներդ նրան ծիծաղ ես պատճառում:
Դու էլ նույնը չես, չունես արդեն ընկեր:
Եվ մի օր պաշտելիդ նամակ է քեզ գրում ...

Կրկին այդ երեկո, աղմկոտ սրճարանում,
Գարեջուրդ ես խմում փայլուն լույսերի տակ:
Մենք լուրջ չենք բնավ տասնյոթ տարեկանում,
Երբ որ մեզ է սպասում լորենու մի պուրակ:

L'AFFICHE ROUGE

Paroles: Louis Aragon

Vous n'avez réclamé ni gloire ni les larmes
Ni l'orgue ni la prière aux agonisants
Onze ans déjà que cela passe vite onze ans
Vous vous étiez servis simplement de vos armes
La mort n'éblouit pas les yeux des Partisans

Vous aviez vos portraits sur les murs de nos villes
Noirs de barbe et de nuit hirsutes menaçants
L'affiche qui semblait une tache de sang
Parce qu'à prononcer vos noms sont difficiles
Y cherchait un effet de peur sur les passants

Nul ne semblait vous voir Français de préférence
Les gens allaient sans yeux pour vous le jour durant
Mais à l'heure du couvre-feu des doigts errants
Avaient écrit sous vos photos MORTS POUR LA FRANCE
Et les mornes matins en étaient différents

Tout avait la couleur uniforme du givre
A la fin février pour vos derniers moments
Et c'est alors que l'un de vous dit calmement
Bonheur à tous Bonheur à ceux qui vont survivre
Je meurs sans haine en moi pour le peuple allemand

Adieu la peine et le plaisir Adieu les roses
Adieu la vie adieu la lumière et le vent
Marie-toi sois heureuse et pense à moi souvent
Toi qui vas demeurer dans la beauté des choses
Quand tout sera fini plus tard en Erivan

Un grand soleil d'hiver éclaire la colline
Que la nature est belle et que le cœur me fend
La justice viendra sur nos pas triomphants
Ma Mélinée ô mon amour mon orpheline
Et je te dis de vivre et d'avoir un enfant

Ils étaient vingt et trois quand les fusils fleurirent
Vingt et trois qui donnaient le cœur avant le temps
Vingt et trois étrangers et nos frères pourtant
Vingt et trois amoureux de vivre à en mourir
Vingt et trois qui criaient la France en s'abattant

ԿԱՐՄԻՐ ԱԶԳԸ

Խոսք՝ Լուի Արագոնի

Դուք ոչ փառք եք հայցել և ոչ էլ մեր արցունքը
Ոչ աղոթք ոչ խունկ մահվան վերջին շնչում
Ազատության համար էիք լուկ դուք մարտնչում
Ձեր զենքն էր ձեր ոգին ձեր սիրտը և բոռնցքը
Զինվորը մահվանից երբեք չի երկնչում

Քաղաքի պատերից սևամազ ձեր դեմքերը
Նայում էին մարդկանց խեթ ու սպառնալից
«Կարմիր ազդը» կարծես լիներ այցան մի բիծ
Անցորդներին ձեր մութ ու խրթին անունները
Վախ ու սարսափ էին ազդում ակամայից

Խորթ էր Ֆրանսիացուն ձեր օտար կերպարանքը
Եվ ցերեկը ոչ ոք չէր նայում ձեր դեմքին
Բայց գիշերը մի ձեռք գրում էր ձեր կրծքին
Ֆրանսիայի համար զոհեցին իրենց կյանքը
Եվ լույսն էր բացվում մեզ հույս տալով կրկին

Գորշ եղյամ էր փռել իր շուրջը փետրվարը
Ձեր վերջին պահերն էին մոտենում արդեն
Ու ձեզնից մեկն այնժամ ասաց հանդարտորեն
Ապրեցեք երջանիկ ու սիրեք այս աշխարհը
Մեռնում եմ առանց դիս ևս գերմանացու դեմ

Մնաք բարով վարդեր և խինդ և տառապանք իմ
Մնաս բարով իմ կյանք և դու սեր իմ անհուն
Անունացիր բայց ինձ միշտ պահիր թո սրտում
Դու դեռ պետք է վայելես հրաշագեղ այս կյանքը
Եվ մի օր երջանիկ ապրես Երևանում

Ձմռան արևը տաք ողողել է սարերը
Որքան է գեղեցիկ աշխարհը բովանդակ
Արդարություն կիշխի և կգա հաղթանակ
Մեկինե, իմ որբուկ, օ՛ դու միակ իմ սերը
Ասում եմ քեզ՝ ապրիր և ունեցիր գավակ

Քսան և երեք հոգի որոնց խոցեց գնդակը
Քսան և երեք հոգի անժամանակ մեռան
Քսաներեք օտարներ մեզ եղբայրներ սակայն
Քսաներեք սիրահար որ պաշտում էին կյանքը
Որ Ֆրանսիա գոչելով կովեցին և ընկան

***Avec l'aimable autorisation des Editions Jacques Brel, Universal Music Publishing France,
Warner Chappell Music France, Les Nouvelles Editions Méridian et la Mémoire et la Mer***

NE ME QUITTE PAS

Paroles & musique de Jacques Brel
© 1959 Warner Chappell Music France/Editions Jacques Brel

LE DERNIER REPAS

Paroles & Musique de Jacques Brel
© 1965 Editions Jacques Brel

LA CHANSON DES VIEUX AMANTS

Paroles de Jacques Brel. Musique de Jacques Brel & Gérard Jouannest.
© 1967 Editions Jacques Brel

LES VIEUX

Paroles de Jacques Brel. Musique de Jacques Brel, Jean Corti & Gérard Jouannest.
© 1965 Editions Jacques Brel

LA FANETTE

Paroles & Musique de Jacques Brel
© 1963 Alleluia-Gérard Meys

QUAND ON N'A QUE L'AMOUR

Paroles & Musique de Jacques Brel
© 1956 Universal/MCA Music Publishing/Editions Jacques Brel

AMSTERDAM

Paroles & Musique de Jacques Brel
© 1965 Editions Jacques Brel

CHANSON POUR L'AUVERGNAT »

Paroles et Musique de Georges Brassens
© Warner Chappell Music France – 1954

LE PETIT JOUEUR DE FLUTEAU

Paroles et Musique : Georges Brassens
© 1962 Universal Music Publishing France (catalogue Editions Musicales 57)

TROMPE LA MORT

Paroles et Musique : Georges Brassens
© 1976 Universal Music Publishing France (catalogue Editions Musicales 57)

DANS L'EAU DE LA CLAIRE FONTAINE

Paroles et Musique : Georges Brassens
© 1962 Universal Music Publishing France (catalogue Editions Musicales 57)

LA MAUVAISE REPUTATION

Paroles et Musique de Georges Brassens
© Warner Chappell Music France – 1952

LES COPAINS D'ABORD

Paroles et Musique : Georges Brassens
© 1965 Universal Music Publishing France (catalogue Editions Musicales 57)

LES PASSANTES

Paroles : Antoine Pol
Musique : Georges Brassens
© 1972 Universal Music Publishing France (catalogue Editions Musicales 57)

AVEC LE TEMPS

Paroles et Musique de Léo Ferré
© 1972 Les Nouvelles Editions Méridian et la Mémoire et la Mer

LA VIE D'ARTISTE

Paroles de Léo Ferré et Francis Claude, Musique de Léo Ferré
© 1954 Les Nouvelles Editions Méridian

LES POETES

Paroles et Musique de Léo Ferré
© 1961 Les Nouvelles Editions Méridian et la Mémoire et la Mer

VINGT ANS

Paroles et Musique de Léo Ferré
© 1961 Les Nouvelles Editions Méridian et la Mémoire et la Mer

PETITE

Paroles et Musique de Léo Ferré
© 1969 Les Nouvelles Editions Méridian et la Mémoire et la Mer

ON N'EST PAS SÉRIEUX QUAND ON A DIX-SEPT ANS

Paroles de Arthur Rimbaud, Musique de Léo Ferré
© 1986 Les Nouvelles Editions Méridian et la Mémoire et la Mer

L'AFFICHE ROUGE

Paroles de Louis Aragon, Musique de Léo Ferré
© 1961 Les Nouvelles éditions Méridian

Իմ խորին շնորհակալությունն եմ հայտնում կազմակերպություններին և անձանց, որոնք նպաստեցին այս ալբոմի իրականացմանը. Բրել հրատարակչությանը, Ուորներ/Չափել երաժշտական կազմակերպությանը և Ունիվերսալ երաժշտական հրատարակչությանը (Ֆրանսիա), նաև Նուվել Էդիսիոն մերիդիան (Փարիզ, Ֆրանսիա) և Լա մենուար Է լա մնդ (Մոնտե Կարլո) հրատարակչություններին, որոնք մեզ շնորհեցին հեղինակային իրավունքները՝ աջակցությամբ տիկիներ Ֆրանս Բրելի, Ջեննի Սթոունի, Ժոաննե Ֆլորիանի, Կորին Կիկտորի, պրն. Ֆրենսիս դե Լավելեի և պրն. Արմեն Շնավյանի: Մեծապես երախտագարտ եմ նաև պարոնայք Պիետ Շուլլերին («Après de son arbre»-ի կազմակերպիչ), Ֆրանսուա Էզվանին, Պատրիս Պուենին, Վահագն Աթաբեկյանին, տկն. Հասմիկ Հարությունյանին և բոլոր նրանց, ովքեր օժանդակեցին, որ այս ալբոմը հրատարակվի, որը նաև հարգանքի տուրքն է Ֆրանկոֆոնիայի 17-րդ գագաթնաժողովին, որը տեղի կունենա 2018 թ. հոկտեմբերին Երևանում:

Je tiens à remercier de tout cœur les organisations et les personnes qui ont apporté leur soutien à cet album: Les Éditions Jacques Brel, Warner/Chappell Music, Universal Music, Les Nouvelles Editions Méridian (Paris, France) et La Mémoire et la Mer (Monte Carlo) qui nous ont accordé les droits d'auteur avec le support de Mme France Brel, M. Francis de Laveleye, Mme Jenny Stone et Mme Joannet Floriane, M. Armen Shmavonyan et Mme Corinne Wiktor ; de nombreuses personnes, en particulier : M. Pierre Schuller (Animateur de "Auprès de son arbre"), François Esvan, Patrice Poingt, Hasmik Haroutiunian, Vahagn Atabekian et tous ceux qui ont apporté leurs concours à la réalisation de cet album, mon humble hommage au XVIIe Sommet de la Francophonie qui aura lieu dans la capitale arménienne, Erévan, les 11 et 12 octobre 2018.

Երաժշտական ձևավորում՝ Տիգրան Նանյան
Երգեցողություն՝ Պերն Թյուրաբյան
Ստեղծարարային գործիքներ, Ծրագրավորում՝ Տիգրան Նանյան
Կիթառ՝ Տիգրան Տեր Ստեփանյան
Կիթառ՝ Պերն Թյուրաբյան
Բաս կիթառ՝ Մարկո Բոնելլի
Հարվածային գործիքներ՝ Ժեննա Ռուսո
Չայնագրություն՝ Հովեր Սթուդիո, Նյու Յորք
Չայնադրոմ՝ Արման Ավետիսյան

Arrangements: Tigran Nanian
Voix: Berge Turabian
Claviers et programmations: Tigran Nanian
Guitare acoustique: Tigran Ter Stnpanian
Guitare: Berge Turabian
Guitare basse: Marko Bonelli

Batteries: James Russo
Enregistré au Studio Hover
Mixé par Arman Avetissian

Arrangements: Tigran Nanian
Voix: Berge Turabian
Claviers et programmations: Tigran Nanian
Guitare acoustique: Tigran Ter Stépanian
Guitares: Berge Turabian
Basses: Marko Bonelli
Batteries: James Russo
Enregistré au Studio Hover
Mixé par Tigran Nanian

Պերն Թյուրաբյանը ծնվել է Կահիրեում: 1965–ին տեղափոխվել է Հայաստան: 1986 թվականից հաստատվել է Միացյալ Նահանգներում: Մասնագիտությամբ բանասեր է և գրողարանագետ: Երաժշտությամբ զբաղվել է վաղ տարիքից՝ երգել տարբեր նվագախմբերում և հեղինակել երգեր: Գրում է երգեր նաև հայ բանաստեղծների տեքստերով: Նաև թարգմանում ու հայերեն է ներկայացնում ֆրանսիական «շատանի» հեղինակների երգերը՝ Բրել, Բրասենս, Ֆերե, Ազնավուր, Բարբարա, Տրենն և այլն: Հրատարակված խոսասպիկներն են՝ **Ինչ-որ Տեղ և մի Օր** (1998), **Չարենց – հայ բանաստեղծը երգերում** (2000), **Հայերեն – հայ բանաստեղծները երգերում** (2002), **Անունդ** (Վահան Թեքեյանը երգերում, 2003), **Թոնհանգի** (պոլսահայ բանաստեղծները երգերում – Սարբապյան, Խրախունի, Հահրաո – 2004), **Ազնավուրը Հայերեն** (2009), **Curriculum Vitae** (2017):

Berge Turabian est né en Egypte. A l'âge de 15 ans, il se rapatrie avec sa famille en Arménie soviétique. Il est diplômé de l'Université d'Etat d'Arménie, où il a aussi enseigné la langue et la littérature française. En 1986, il immigre aux Etats-Unis, où il obtient une maîtrise en bibliothéconomie de l'Université Columbia. Il réside actuellement à New York et travaille comme bibliothécaire à NYPL. Dès l'âge de 12 ans, il a l'occasion de participer à des spectacles comme chanteur de variété dans des clubs arméniens du Caire. Auteur, compositeur à ses temps libres, il écrit des chansons à partir de ses propres textes aussi bien que sur les vers de poètes arméniens. Il a également traduit et interprété en arménien les chansons de chanteurs français tels que Brel, Brassens, Ferré, Aznavour, Barbara, Trenet, et d'autres. Il a déjà huit albums à son actif: **Quelque part et un jour; Tcharents: le poète arménien en chansons; Hayeren; Ton nom** (13 poèmes de Vahan Tekeyan mis en musique); **Ame d'oiseau** (sur la poésie de trois poètes arméniens d'Istanbul: Ikna Sariaslan, Zareh Khrakhuni et Zahrad); **Aznavour en arménien** (2009); **Curriculum Vitae** (2017).

Berge Turabian was born in Cairo, Egypt. At age 15, he repatriated with his family to Soviet Armenia. He graduated from the State University of Armenia, where he later taught French language and literature. In 1986, he immigrated to the United States, where he received a Master's Degree in Library Science from Columbia University. He currently resides in New York and works at NYPL. Berge has been involved in music and poetry from an early age. He writes songs with original lyrics, as well as the verses of Armenian poets. He also translates and interprets the songs of French singers such as Brel, Brassens, Ferré, Aznavour, Barbara, Trenet and others into Armenian. To date, he has eight other albums to his credit: **Somewhere & Someday, Charents: The Armenian Poet in Songs, Hayeren, Your Name** (13 poems of Vahan Tekeyan set to music), **Bird Soul** (featuring the poetry of three Armenian poets from Istanbul: Ikna Sariaslan, Zareh Khrakhuni and Zahrad), **Aznavour in Armenian** (2009), **Curriculum Vitae** (2017).